

Kertomus Pihtiputaalla kesällä 1964 suoritetuista
tutkimuksista.

Kertomukseen liittyvät löydöt KM 16343:1-137; 16344:1-11; 16345:1-46
sekä karttaliitteet 1-46 ynnä valokuvat 1-50 (filmit 30282-30331)
liite 41 puuttuu, yksi "ylimääräinen" numeroimaton kartta, 29.4.96

PIHTIPUDAS, POHJOISNIEMI, MAJAKAARRE
KM 16343, karttaliitteet 1-4, valokuvat 44-45 (filmit 30325-30326)

Paikalla oli hum.kand. Pirkko-Liisa Lehtosalo suorittanut kaivauksen kesällä 1963 (ks. Lehtosalon kaiv.kert. top. ark:ssa), mutta tuolloin tutkittiin pääasiassa vain paikalle rakennettavan huvilan alle jäävä osa, kaksi kivirauniota. Tutkimatta oli jäänyt kapea kaistale kaivetun alueen ja rannan välille. Tuo kapea kaista, leveydeltään n. 3 m, tutkittiin kesällä 1964, koska oli olemassa vaara, että se kärsisi vaurioita jouduttuaan huvilan edustaksi, "pihaksi" (ks. liitteet 1-2, valokuva 44). - Tutkimukset paikalla suoritettiin ajalla 11.7.-14.7.1964. Apulaisina toimivat Turun Yliopiston arkeologian opiskelijat Pirjo Dahlbom ja Lasse Laaksonen.

Huvilan länsipuolelta Alvajärven rannalla tutkittiin 12 m pitkä ja n. 3 m leveä kaistale, lukuun ottamatta ruutua III:2, missä kasvoi vanha iso mänty (ks. liitteet 1 ja 2, joihin on merkitty katkoviivalla kesällä 1963 tutkittu ala. Sitä ei ole kuitenkaan voitu aivan tarkalleen karttaan sijoittaa, mikä johtuu luotettavan kiinnkohdan puuttumisesta. Kun Lehtosalo suoritti paikalla tutkimuksia, ei huvilaa oltu vielä rakennettu, eikä edes sen perustaa kaivettu; huvilan tuleva sijainti oli määritetty maastoon vain summittaisesti, mistä johtuu, että Lehtosalon kaivausalan suhde valmiseen huvilaan on muuttunut. Huvilan suunta ei ole N-S, vaan NNO-SSW, kuten ilmenee liitteestä 1). Lisäksi tutkittiin vielä 16 m² pääkaivausalueesta 6 m suunnilleen SW (liite 1, kuva 45).

Pääkaivausalue, ruudut II-III:1-6 (liite 2), oli pinnalta tasainen

Ohuen pintaturve-humuskerroksen alta paljastui harva kiveys ja vahvalti nokinen maa, joka ulottui maanpinnasta ruuduttain: II:1 25 cm syvälle, II:2 38 cm syvälle, II:3 38 cm syvälle, II:4 31 cm syvälle, II:5 17 cm syvälle, II:6 17 cm syvälle, III:1 37 cm syvälle, III:3 26 cm syvälle (III:2 ei kaivettu), III:4 29 cm syvälle, III:5 39 cm syvälle, III:6 20 cm syvälle. Koko nokipitoinen ala huvilan edustalla tuli tutkituksi. Kaivausalueen ulkopuolella oli humuskerroksen alla puhdas hiekka. Ruudussa II:2 oli kivetty nokimaakuoppa, ilmeisesti tulisija, joka ulottui ruudun I:2 puolelle. Siitä oli puolet hävinnyt v:n 1963 kaivauksen yhteydessä (liite 3). Tulisija on todennäköisesti ollut muodoltaan pyöreä tai 8-kulmainen ja halkaisijaltaan n. 150 cm. Se paljastui n. 30 cm syvältä ja oli n. 30 cm syvä. Sen päällä oli runsaanlaisesti kiviä (liite 2). Ovatko ne kuuluneet samaan tulisijaan vaiko myöhemmin paikalle joutuneita on vaikea varmuudella ratkaista. Jälkimmäinen vaihtoehto tuntuisi uskottavalta, koska tuo päällä ollut kiveys oli huomattavasti laajempi kuin varsinainen tulisija (vrt. liitteet 2 ja 3). Tuon tulisijan vieressä oli toisen kivetyn tulisijan jäännös ruudussa II:3 (liite 2).

Irrallisia löydöksiä kertyi seuraavasti (16343:1-126):

rautaisia nuolenkärkiä..	1 kpl	palaneita luunsiruja	135 kpl
rautanauvoja.....	2 "	tuohikohoja	5 "
raudanpalasia	3 "	tuohikohojen palasia	x
rautakuonaa	2 "	karttuja, liusketta	1 "
puukonkahvoja?	1 "	sieroja ja hioimia	14 "
sarviesineitä	3 "	sierojen katkelmia	1 "
sarven palasia	4 "	liusketta	3 "
luuesineitä	8 "	tuluslimsiötä	78 "
luuesineiden katkelmia	30 "	kvartsiittia	1 "
luunkappaleita	293 "	pikeä	22 "
hampaita	16 "	saviastiain palasia	2 "
hampaiden palasia	5 "	hiiltä	x

Enin osa löydöistä on peräisin ruuduista I-III:2, tulisijan ja sen päällä olleen harvan kiveyksen vaiheilta.

Löydöistä muodostavat mielenkiintoisimman ryhmän sarvi- ja luuesineet. Ne ovat miltei kaikki Suomessa aikaisemmin tuntemattomia muotoja. 16343:115 on poron (peuran?) sarvesta tehty leikkuuaseen varsi. Tuntemani vastineet ovat paleoliittisia. Meiendorfin kuululta peura metsästäjään kesäleiripaikalta läheltä Hamburgia on sellaisia löydetty kolme - kaikki peuransarvesta tehtyjä, ja Alfred Rust, joka on löydö julkaisut, käyttää niistä nimeä "Riemenschneider" (Alfred Rust, Das altsteinzeitliche Rentierjägerlager Meiendorf, Neumünster 1937 ss. 102-106, 118-121, Tafel 43-45). Ne eroavat nyt esillä olevasta esineestä perin vähän. Meiendorfin esineissä terän kiinnitysreikä on suiponsoikea ja lävistää sarven, Pihtiputaan esineessä se on toisesta päästään leveämpi kuin toisesta, joka on terävän suippo, eikä lävistä sarvea; lisäksi jälkimmäisessä esineessä on sarven toinen haara selvästi pitempi kuin edellisissä. Pihtiputaan varsi on koristeeton, kun taas Meiendorfin esineistä kaksi on koristeltu. Meiendorfin löytö on ajoitettu kasvipaleontologisesti vanhemman dryaksen aikaiseksi eli metsähistorialliseen aikalohkoon Ia, sen alaosaan. - Siperiasta, Maltan paleoliittiselta asuinpaikalta Baikalilta länteen, on myös löydetty samankaltainen peuransarvesta tehty leikkuuaseen varsi (M.M. Gerasimov, Obrabotka kosti na paleolititseskoi stojanke Malta, MIA 2, Moscau-Leningrad 1945 s. 76 k. 9). Terän kiinnitysreikä on siinä samanlainen kuin Pihtiputaan varressa, joskin reijän muoto ei kuvasta selvästi ilmene, ja sekin on vaillo ornamenttia. Esinettä pidetään siellä kaapimen vartena. Käsittääkseni kyseessä kuitenkin lienee leikkuuaseen varsi, kuten Meiendorfin löytö osoittaa. Yksi Meiendorfin esineistä löytyi nimittäin täydellisenä, so. siinä oli terä, retušoimaton teräväsärmäinen limsiölastu tai huono säle, joka ei ole kaavin, vaan veitsi, leikkaava terä. Pihtiputaan esineessä oleva terän kiinnitysreijän muoto viittaa mielestäni selvästi leikkaavaan terään. Saman muotoiselta vaikuttaa myös Maltan esineen "reikä".

Toinen sarviesine, 16343:65, on hirven? sarvesta tehty "lyömäase",

joka muodoltaan h i u k a n muistuttaa ns. Ahrensburg-peuransarvikirvestä. Terä on tehty sarvenhaarasta veistämällä se yhdeltä puolelta luiskaksi; varsi (sarven toinen haara) on katkennut. Sarven kantaosassa on lattealla puolella lyhyitä poikittaisia terävällä aseella tehtyjä piirtoja - mahdollisesti omistajan merkki; ornamenteilta piirrot eivät vaikuta. Täsmällistä vastinetta esineelle en tunne. Ahrensburgin peuransarvikirveestä esine eroaa terän muodolta. Pihtiputaan esineessä teräluiska on varren suuntainen, Ahrensburgin esineessä tai oikeammin sanoen esineissä luiska on varteen nähden poikittain, jolloin asetta on käytetty kuokan tapaan. Pihtiputaan esine on mahdollisesti leikkuuase, saman kaltainen kuin edellä käsitelty, mutta kokonaan sarvesta tehty? Ns. Ahrensburgin kirveet on kasvipaleontologisesti ajoitettu nuoremman dryaksen aikaiseksi eli metsähistorialliseen aikalohkoon III.

Kolmas sarviesine, 16343:119, on arvoituksellinen. Se on hirven? sarven paksusta tyngästä veistetty, lyhyt ja paksu, vasaramainen (ilman vartta), jonkinlainen nyrkissä pidetty isku- tai lyömäase. Vuotain muokkausväline? Vastinetta en sillekään tunne.

Luuesineistä on paraiten säilynyt hirvenjalan väliluusta (?) tehty tikari (16343:93), muodoltaan samanlainen kuin esim. Äänisjärven Porosaaren tunnetun kivikautisen kalmiston tikarit, mutta vailla limsiöteritystä ja koristelua (vrt. MIA 47 s. 105 k. 62:1, s. 224 k. 122:1, s. 339 k. 50a:4, s. 351 k. 57:13 - viimeksi mainittu näyttää olevan koristeeton). - 16343:120 lienee putkiluusta tehty varttamistuppi. - Toiset luuesineet (16343:18 -ehkä varttamistuppi tai varsi; 16343:19 paksuhko, puikkomainen; 16343:70 leveän puikkomainen, tehty putkiluusta; 16343:97 puikkomainen; 16343:108 puikkomainen, tehty putkiluusta; 16343:121 puikkomainen) ovat enemmän tai vähemmän rikkonaisia ja käyttötarkoitukseltaan epäselviä. - Luuesineiden katkelmista on isoin osa nähtävästi peräisin luukärjistä tai puikkomaisista esineistä.

Tuohikohot (16343:98-102) ovat pieniä, isoin kooltaan 35 x 31 x 16 mm.

Ne löytyivät yhdestä kohtaa ja niiden vieressä oli rikkoontunut luesine 16343:97 - verkon puikko?

Metalliesineistä mainittakoon erikseen pitkä rautainen ruotonuolen kärki. Ruoto on 5.5 cm pitkä, poikkileikkaukseltaan neliömäinen, lähellä lehden kantaa suorakaiteen muotoinen. Lehti on 10.7 cm pitkä ja 1.8 cm leveä leveimmältä kohtaa, lattea, kärjessä poikkileikkaukseltaan rombimainen - kärjen uloin osa on katkennut. Lehden kyljet on kaksipuolisella kaidalla fasetilla saatu leikkaaviksi. Täsmällistä vastinetta sille en tunne.

Puukon tai veitsen kahva? (16343:114) on fragmentarinen, nykyisessä asussaan vain n. 5 cm pitkä, 1.5 cm leveä ja n. 0.9 cm paksu, pahoin deformatunut, pronssihelapeittoinen.

Keramiikkaa löytyi yllättävän vähän. Vain yksi pala asbestikeramiikkaa (16343:76) ja pieni muru (16343:22), joka saattaa olla saaviastiasta, mutta voi olla jotain muutakin. Asbestikeraamisen astian pala on ilmeisesti astian reunasta, joskin itse reunanpäällyys siitä puuttuu. Reuna on ollut hieman ulkoneva. Koristelu: kolme ohutta viivistoa kampaleimapainannetta ja niiden alla kaksi horisonttaalista juovaa; reuna taitteen ja kampaleimaryhmän välissä on saattanut olla pieni kuoppa. Nykyisellään viimeksi mainittu kohta on rapautunut, joten ei ole ehdottoman varmaa, että kyseessä on kuoppaornamentti. Vastineita palalle löytyy Säräisniemen Nimisjärven suurelta asuinpaikalta Oulunjärven länsipuolelta, ns. Säräisniemi II keramiikan joukosta (SMYA LII s. 79 k. 1c). Kyseinen keramiikka on ilmeisesti kivikautta nuorempi, mutta kuinka nuorta, on vaikea sitovasti osoittaa. Se saattaa olla pronssikautista, mutta voi olla myös rautakautista.

Luut ovat valtaosalta isoja ja nähtävästi hirvieläimestä peräisin. Palaneet luunsirut ovat pieniä ja niiden perusteella lienee vaikeata määrittää alkuperä. Ne voivat olla eläinten luita ja siinä tapauksessa aterioimisjätteitä, mutta saattavat olla myös ihmisen luita ja polttohautauksesta peräisin, joskin talteen saadut löydökset viittaa

vat siihen, että kyseessä olisi asuinpaikka. Tässä yhteydessä on aiheellista kiinnittää huomiota siihen, että osa "polttamattomista" luista on selvästi ollut tulessa, muuta ne ovat vain puolittain palaneita. Luista on siis osa kokonaan palaneita, osa puolittain palaneita ja isoin osa vailla tulessa olon merkkejä. Tuo voi viitata jokapäiväiseen arkielämään.

Kesällä v. 1963 talteen saadut löydökset on luetteloidu numerolla 16166:1-51:

	Raunio I 16166:1-24	Raunioiden väli 16166:25-45	Raunio II 16166:46-51	Yhteensä
rautaveitsiä	2 kpl	-	-	2 kpl
rautakärkiä	1 "	-	-	1 "
rautakuonaa	3 "	4 kpl	-	7 "
pronssisormuksia	-	1 "	-	1 "
hiointen katkelmia	1 "	1 "	-	2 "
saviastiain paloja	-	36 "	-	36 "
tuluslimsiötä	12 "	3 "	3 kpl	18 "
kalan luita	1 "	-	-	1 "
luita	18 "	7 "	17 "	42 "
palaneita luunsiruja	n.165 gr.	n. 50 gr.	n. 170 gr.	385 gr.
tuolta	-	x	-	x
rikkiä?	-	1 kpl	-	1 kpl
hiiltynyttä puuta	-	x	x	x
hiiltä	x	x	-	x

Löydösten jakaantuminen on mielenkiintoinen. Raunioista ei löytynyt keramiikkaa lainkaan; talteen saadut saviastiain palaset ovat peräisin tutkijan mukaan liesimäisestä kiveyksestä, siis ilmeisesti tulisijasta. Kartan mukaan on tulisija ollut muodoltaan pyöreä ja halkaisijaltaan n. 70-80 cm. Saviastian palat ovat karkeata keramiikkaa, vailla koristelua.

Rauniosta I talteen saatu veitsi (16166:1) on paksuhamaraista muotoa. Toinen veitsi, sekin paksuhamarainen (16166:3), on löydetty raunion ulkopuolelta maasta, joka oli ehditty poistaa rauniosta en-

nen tutkijan paikalle saapumista. Rautakärki on väkäsellinen ja ehkä atraimesta peräisin. Pronssisormus on sileä rengas, poikkileikkaukseltaan segmenttimäinen. Kaikki mainitut esineet ovat muotoa, joita on vaikea tarkalleen ajoittaa. Ne lienevät varsinaista esihistoriallista aikaa nuorempia, ehkä keskiaikaisia.

Hiointen katkelmat ovat harmaata kiillepitoista liusketta, samaa kivilajia kuin kesällä 1964 löydetyt hioimet. Myös limsiö on samanlaista kuin jatkokaivauksessa talteen saatu.

Eläinten luita ja hampaiden katkelmia sekä siruja on huomattavasti vähemmän kuin mitä kesällä 1964 löydettiin, mutta muuten ne ovat samanlaiset. Palaneita luunsiruja löytyi 1963 sen sijaan enemmän kuin 1964. Merkille pantava on, että kummastakin rauniosta löytyi suunnilleen yhtäpaljon sekä palaneita luunsiruja että palamattomia eläinten luita. Raunioiden väliseltä alueelta talteen saadut palaneet luunsirut olivat tutkijan tekemien havaintojen mukaan olleet ikäänkuin tuohiastiassa ja niiden vieressä oli ollut pronssisormus. Sormuksessa ei ole tulessa olon merkkejä, joten on epävarmaa onko kyseessä polttohautaus, vaikka löytösuhteet epäilemättä sellaiseen viittaavat, mikäli havainnot ovat oikeat. Palaneiden luunsirujen joukossa on sellaisia, mitkä vaikuttavat eläinten luilta, jotenka ne saattavat olla aterioimisjätteitä. Jos noin on, eivät paikalle olleet kaksi rauniota ole hautaraunioita, vaan jotakin muuta. Niistä löytyi huomattavasti enemmän hiiltä ja hiiltynyttä puuta kuin rautakautisista hautaraunioista.

Edellä esillä olleesta alueesta n. 6 m etelään tuntui maassa jalkoihin pieni matala kiveys, joka tutkittiin (liite 1). Paljastui pieni harvakivinen noki- ja palomaaläiskä. Se oli muodoltaan soikeahko ja laajuudeltaan n. 150 x 110 cm (liite 4). Siitä löytyi (16343:127-137):

saviastiain murusia	129 kpl	kalan kidusluun palasia	25 kpl
palaneita luunsiruja	28 "	kalan ruotoja	5 "
eläinten luita	10 "	kalan nikamia	7 "
pienien jyrksijäin? luita	1 "	kalan suomuja ja palasia	34 "

Saviastiain muruset (16343:127,129) ovat pieniä, eikä niissä näytä olleen koristelua. Astia vaikuttaa olleen ohutseinäinen, savi suhteellisen karkeata ja väriltään heikosti punertava. Kaikki muruset ovat suurinpiirtein samanlaisia ja ilmeisesti samasta astiasta peräisin.

Kyseessä on ehkä maanpinnalle tehty tulisija, joka on sittemmin saanut humuspeitteen. Siitä talteen saadut palaneet luunsirut ovat samanlaisia kuin pääkaivausalueelta 1963-1964 löydetyt, mikä vahvistaa olettamusta, että pääkaivausalueella ei ole kyse polttohautauksesta, sillä tuota pientä läiskää voidaan tuskin pitää hautapaikkana, varsinkin kun sieltä talteen saatujen palaneiden luunsirujen joukossa on selviä kalanluita, mm. yksi nikama.

PIHTIPUDAS, MAJAKAARRE, HOVI

KM 16344:1-11, karttaliitteet 1,5-6, valokuvat 46-50 (filmit 30327
30331)

Edellä mainitusta huvilasta n. 52 m kaakkoon oli maassa iso pyöreä-
ähkö vatimainen vajoama, halkaisijaltaan n. 20 m, jota ympäröi sel-
västi havaittava matala valli (liite 1, kuvat 46,47,49,50). Tuon vajoa-
man eteläpäässä vallin sisäpuolella oli itä-länsi-suuntainen vajoa-
ma kahden itä-länsi-suuntaisen vallin välissä. Ison vatimaisen vajoa-
man pohjoispäässä oli vallin ulkopuolella samantapainen itä-länsi-
suuntainen vajoama, mutta vallit sen reunoilta puuttuivat. Paikka on
tasainen pieni aukea Hovin talon maalla hiekkakankaalla havumetsässä
(ks. kuvat 46,47,49,50). Koska vaikutti siltä kuin kyseessä olisi
muinaisjäännös päätin suorittaa paikalla koekaivauksen asian varmis-
tamiseksi. Kaivettiin "laitteen" eteläpäässä oleva itä-länsisuuntai-
nen vajoama ja samansuuntainen koeoja koko muinaisjäännöksen poikki
jotakuinkin sen keskivaiheille (liite 1).

Eteläpäästä paljastui n. 2.6 m pitkä ja n. 1.1 m leveä suorakaitee-
muotoinen kiveys, jonka pitkiä kylkiä myötäili paikka paikoin kaita
voimakkaasti hiiltynyt puu (liite 5). Kiveyksessä oli hyvin vähän
hiiltä ja nokea. Sen alta paljastui 2.5 m pitkä ja n. 1 m leveä sa-
mansuuntainen kiveys, missä oli runsaasti hiiltä, nokea ja punaiseks
palanutta hiekkaa. Noki- ja palomaa-alueen rajat erottuivat jyrkästi
ympäristön maaperästä ja sen eteläreunassa oli kaksi katkelmaa kai-
taa voimakkaasti hiiltynyttä puuta (liite 6). Kyseessä on ilmeisesti
n. 2.5 m pitkä ja n. 1 m leveä puukehyksinen tulisija, ja kokö laite
on nähtävästi ison kodan pohja.

Tulisijasta löytyi kappale kalan leukaluuta (16344:5), kaksi kvart-
si-iskennäistä (16344:9), yksi käyttöjälkinen kvartsi-iskennäinen
(16344:8) ja yksi käyttöjälkinen kvartsiitti-iskennäinen (16344:7).
Siitä otettiin myös hiilinäytteet 16344:6,10,11.

Laitteen poikki kaivetusta koeojasta paljastui pieni pyöreäähkö

hiili-nokimaaläiskä (liite 1), mitoiltaan 1.4 x 1.2 m ja löytyi kaksoiskvartsitaltta, kivilajikaavin ja kaksi kvartsi-iskennäistä (16344:1-3).

Löydökset ovat siis toistaiseksi niukat ja vaikeasti ajoitettavia. Vaikuttaa siltä kuin kyseessä olisi, kuten sanottu, ison asunnon pohja, jonka eteläpäässä on ollut pitkä nelikulmainen puukehyksinen kivetty tulisija ja keskellä mahdollisesti nuotio. - Paikka olisi syytä tutkia kokonaisuudessaan.

PIHTIPUDAS, POHJOISNIEMI, KUMPULAINEN
 KM 16345:1-37, karttaliitteet 7-46, valokuvat 1-43 (filmit 30282 -
 30324)

Pihtiputaan Pohjoisniemeltä autoilija Veikko Kumpulaisen hiekkakuo-
 palla paljastui kesällä 1963 hiekanoton yhteydessä kivettyjä tulisijo-
 ja. Fil.maisteri A.-L. Hirviluoto kävi paikalla elokuussa v. 1963 ja
 rauhoitti tulisijain kohdat tarkempia tutkimuksia varten (ks. A.-L.
 Hirviluodon kert. top. ark:ssa). Muinaistieteellisen toimikunnan mää-
 räyksestä otin työn kesän 1964 tutkimusohjelmaani ja suoritin tehtä-
 vän ajalla 4.7.-10.7.1964. Apulaisina toimivat Turun Yliopiston arkeo-
 logian opiskelijat Pirjo Dahlbom ja Lasse Laaksonen.

Paikalla tutkittiin kuopan reunalla sortumavaarassa olleet kohdat
 (liite 7). Niistä oli yksi tai kaksi asuntokuoppaa (kodan pohjaa) ja
 loput kivettyjä tulisijoja. - Yksi kodanpohjista oli ruuduissa A-B:
 e-d (liitteet 7-9). Se erottui maanpinnalla matalana vatimaisena pai-
 numana, jota ympäröi matala hiekkavalli; painuman halkaisija oli n.
 4 m. Asunnon pohjan keskellä oli kivetön nuotionsija. Kyseessä on il-
 meisesti maahan syvennetty kota-asunnon pohja. Siitä löytyi (16345:
 1-16,30):

saviastiainpalasia	18 kpl
hiottujen kivilajiesineiden katkelmia	1 "
kivilaji-iskennäisiä	2 "
iskukiviä, kvartsi	1 "
käyttöjälkisiä kvartsi-iskennäisiä	6 "
kvartsi-iskennäisiä	59 "
kvartsiitti-iskennäisiä	2 "
palaneita luunsiruja	3 "
hiiltä	

Saviastiain palasista on kaksi (16345:1,14) paksuhkoseinämisestä
 astiasta; savi on karkeata; palat vaikuttavat kampakeramiikalta, mutt
 voivat olla nuorempiakin (koristelua ei ole; palat ovat pieniä). 16
 palaa on ohutseinämistä asbestikeramiikkaa, vailla ornamenttia. Nuo
 palat löytyivät kaikki kulttuurikerroksen yläosasta, kun taas edelli-
 sistä toinen löytyi kulttuurikerroksen alaosasta, toinen yläosasta.

Toinen kaivauskohta käsitti ruudut I-II:1-3. Siitä paljastui kivetty tulisija. Sen kohdalla erottui maanpinnalla matala vajoama (liitteet 10-20). Tulisijasta oli osa ehtinyt sortua hiekkaa ajettaessa. Kiviä tulisijassa oli paksultikin - 9 kerrosta kartoitettiin. Sen vahvuus oli n. 1 m. Tulisija oli hiiltä lukuun ottamatta löydötön. Siitä ovat hiililinäytteenä 16345:19-27. Muodoltaan tulisija on ollut pyöreähkö ja halkaisijaltaan n. 1.5 m.

Kolmas kaivauskohta käsitti ruudun III:5 (liite 7), missä erottui maanpinnalla matala vajouma. Se ei ollut välittömässä sortumavaarassa. Siitä paljastui kivetty tulisija (liitteet 21-32). Se on ollut muodoltaan 8-kulmainen, halkaisijaltaan yläosassa n. 2 m (liitteet 23-24), alaosassa n. 150-140 cm (liite 30) ja vahvuudeltaan n. 90 cm (13 kerrosta kiviä). Sitä reunusti vahva hiilikarstavyö. Tulisija oli löydötön. Siitä ovat hiililinäytteenä 16345:28,36-37.

Neljäs kaivauskohta oli taas kuopan reunalla ja käsitti ruudut C-E:8 (liite 7). Siitä paljastui kivetyn tulisijan jäännös, isoin osa tulisijaa oli tuhoutunut hiekanoton yhteydessä (liitteet 33-44). Tulisija on ollut alunperin pyöreähkö ja vahvuudeltaan n. 1 m. Se oli täysin löydötön. Siitä ovat hiililinäytteenä 16345:29,31-35.

Viides kaivauskohta oli niin ikään hiekkakuopan reunalla ja käsitti ruudut O-Q:12. Sieltä paljastui palomaa-kulttuurimaakuoppa, josta arviolta puolet oli tuhoutunut hiekanajon yhteydessä (liitteet 45-46). Kyseessä saattaa olla osittain maahan kaivetun asunnon pohja. Se erottui maanpinnalla matalana vajoamana. Siitä löytyi (16345:17-18): kaksi kvartsi-iskennäistä, isohko levymäinen kvartsi ja luontaisen kvartsi mukulan kappale.

Edellä mainittujen löytöjen lisäksi on hiekkakuopasta löydetty vielä kaksi luontaista pihkamukulaa (16345:38-39), joko ruutujen I:1-3, C-E:8 tai O-Q:11 kohdalta alasyöryneestä hiekasta. Kyseessä saattaa olla purupihkan valmistukseen kerätty pihka.

Helsingissä 16 p:nä helmikuuta v. 1965

Ville Luho
Ville Luho

PIHTIPUDAS

POHJOISNIEMI

MÄKKÄRRE

1964

MK 1:20

KP 060

piirtänyt ja kopioinut
Piiro Dahlbom

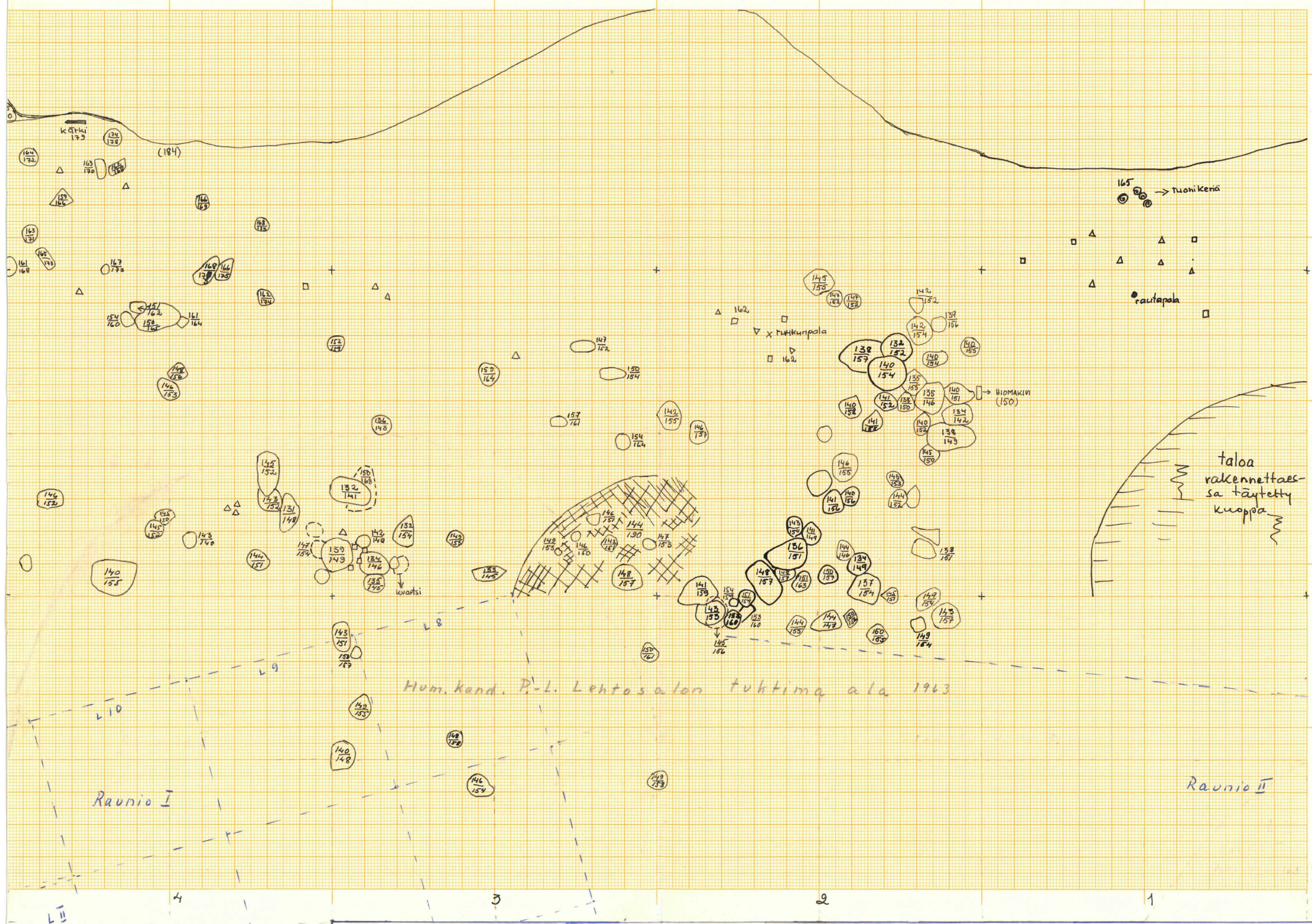
△ KVARTSI = limsiö eli pit

□ LUU

x KERAAMIKKAA

L I : L II jne = Lehtosalon ruudutusta

Hum. kand. P.-L. Lehtosalon tuhtimaa ala 1963

Raunio I

Raunio II

Huvila

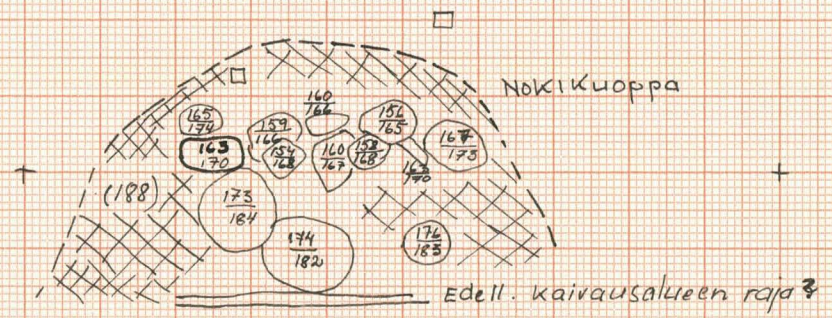
PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI MAJAKKARRE 1964

MK 1:20 KP 060

II kerros

*piirtänyt ja kopioinut
Pijo Dahlbom*

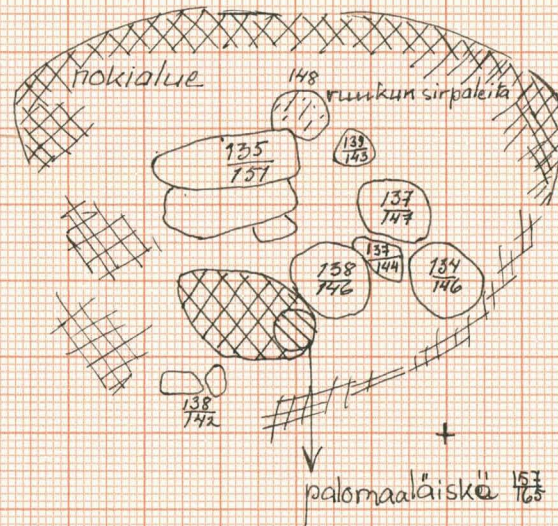
□ = luu
△ = kvartsi eli limsiö

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI MAJAKKAARRE 1964

MK 1:20
KP 060

piirtänyt ja kopioinut Piijo Dahlbom

11

10

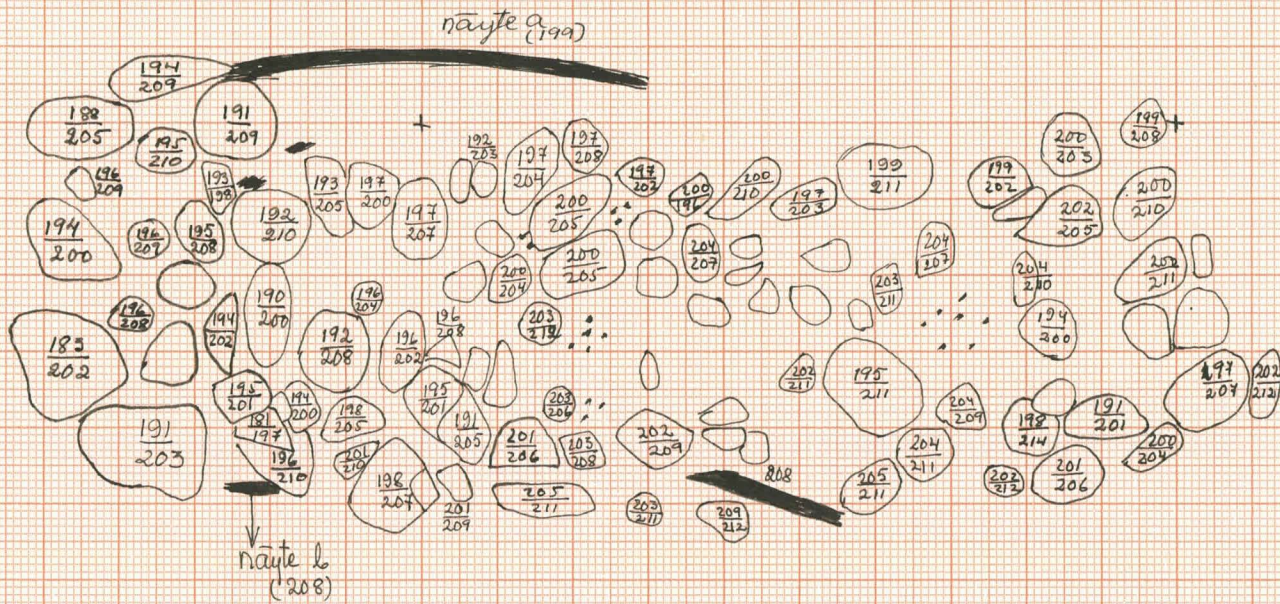
A

I

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI HOVI 1964

MK 1:20
KP 122
I kerros

piirtänyt ja kopioinut
Pirjo Dahlbom

21

0

N

20

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

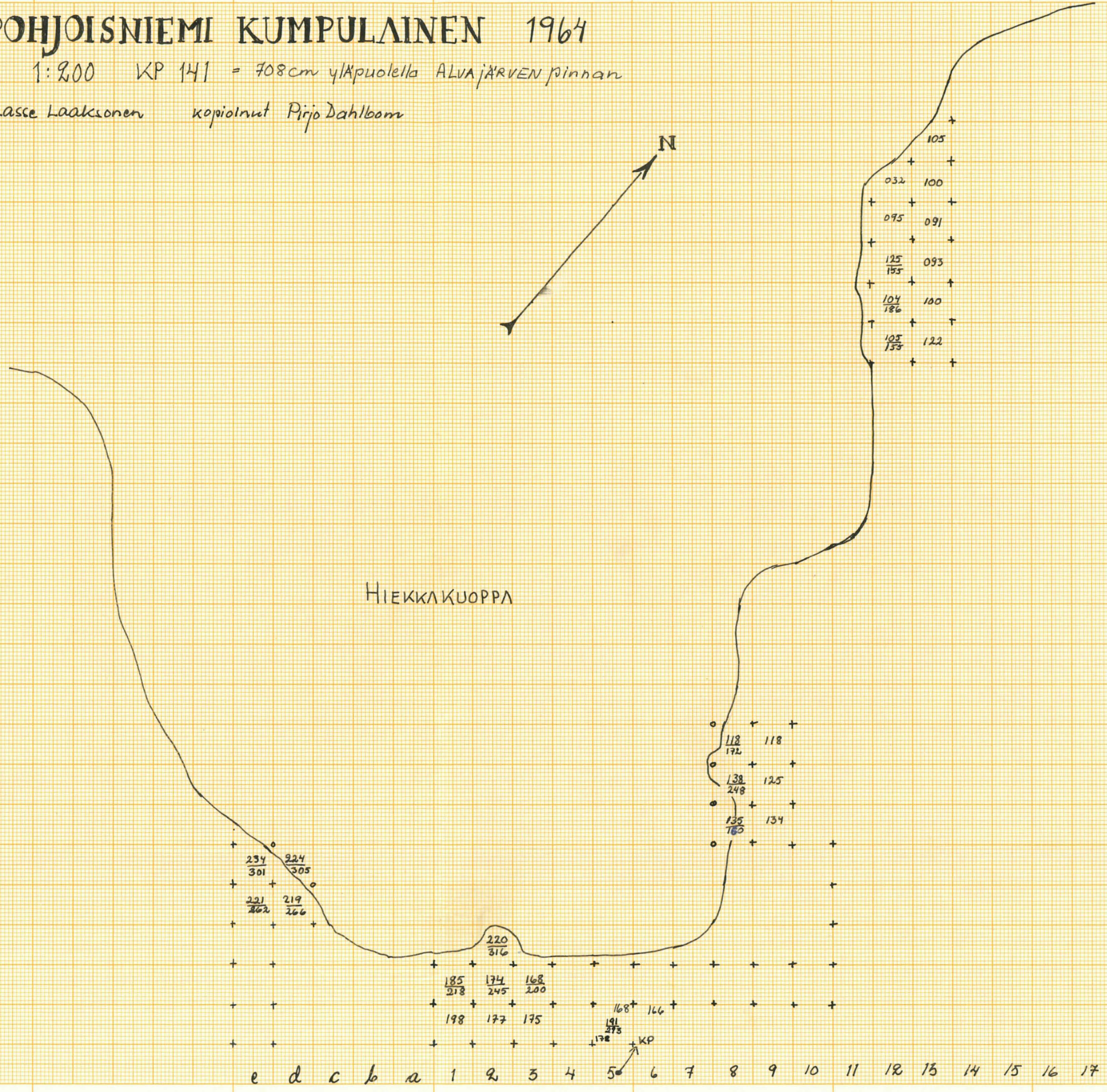
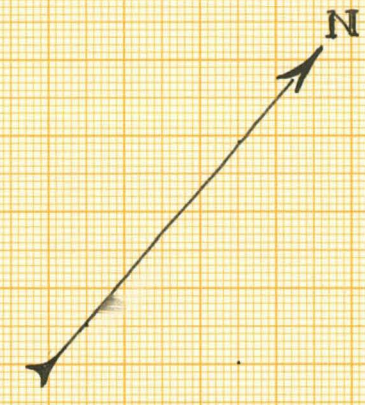
VAAKITUSKARTTA 1:200 KP 141 = 708cm yläpuolella ALVAJÄRVEN pinnan

piirt. Pirjo Dahlbom ja Lasse Laaksonen kopiointi Pirjo Dahlbom

T
S
R
Q
P
O
N
M
L
K
J
i
H
G
F
E
D
C
B
A
I
II
III

e d c b a 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

HIEKKAKUORRA

234
301
221
262
219
266

224
305

220
316
185
218
174
245
168
200
198
177
175
168
166
191
273
172
172
138
248
135
160

105
032
095
125
155
104
186
105
133
100
091
093
100
122

118
118
125
134

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141
I kerros

piirtänyt ja kopioinut Piijo Dahlbom

MS 2231

A 8. 297 x 420 mm.

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141

piirtänyt ja kojoonnut Piijo Dahlbom

II kerros

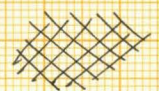

M 2231

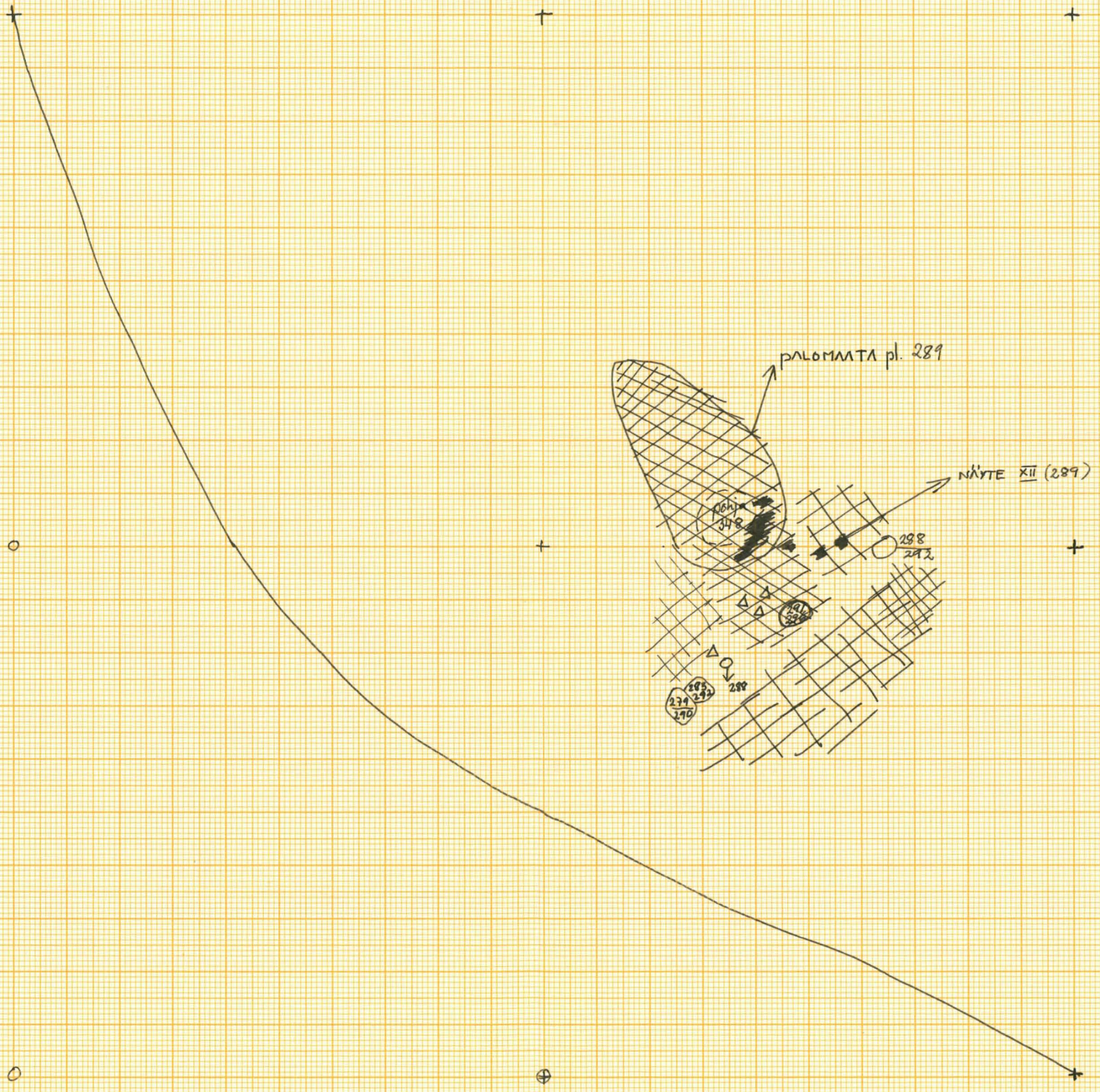
A 3. 297x420 mm.

I

A

B

- NOKI-TALIKAMMATA
- HILTA
- KVARTSI
- KERAMIKKI

d

e

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20 KP 141

piirtänyt ja kopioinut

Puujokkala

I kerros

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:10 KP 141

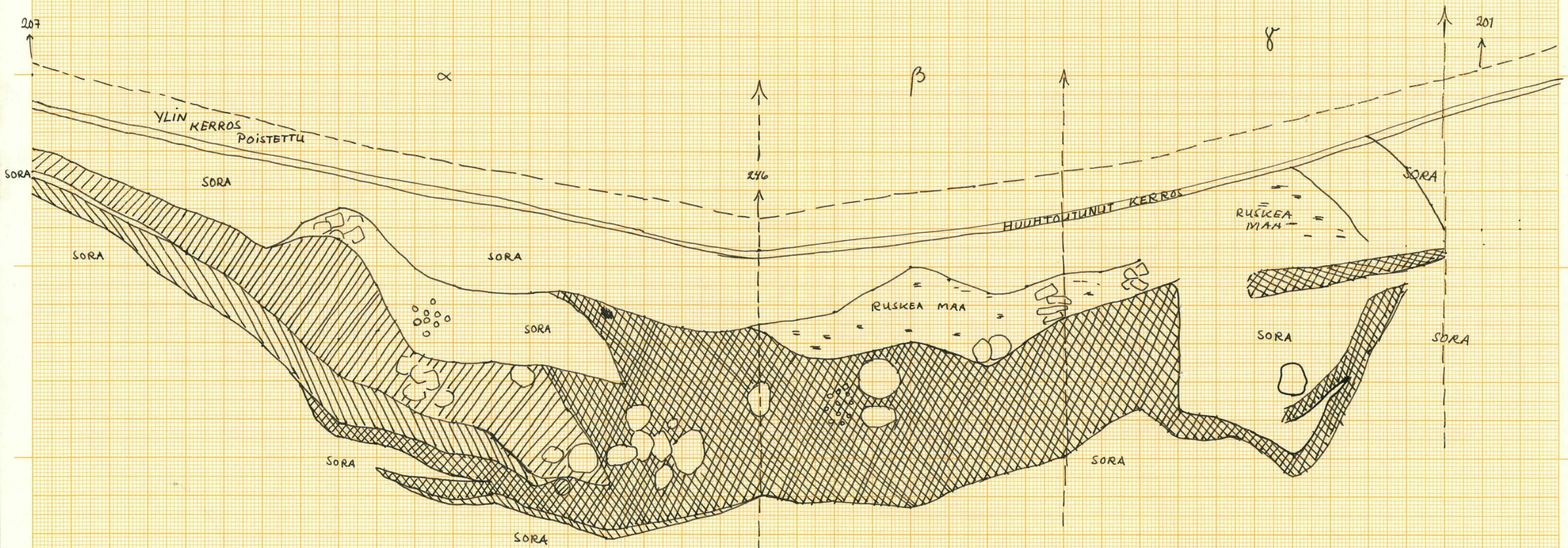
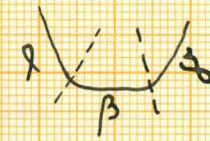
piirtänyt ja kopioinut Pijodahlbom

Profiili leikkaus kuopan reunalla ruudon I:2 kohdalla.

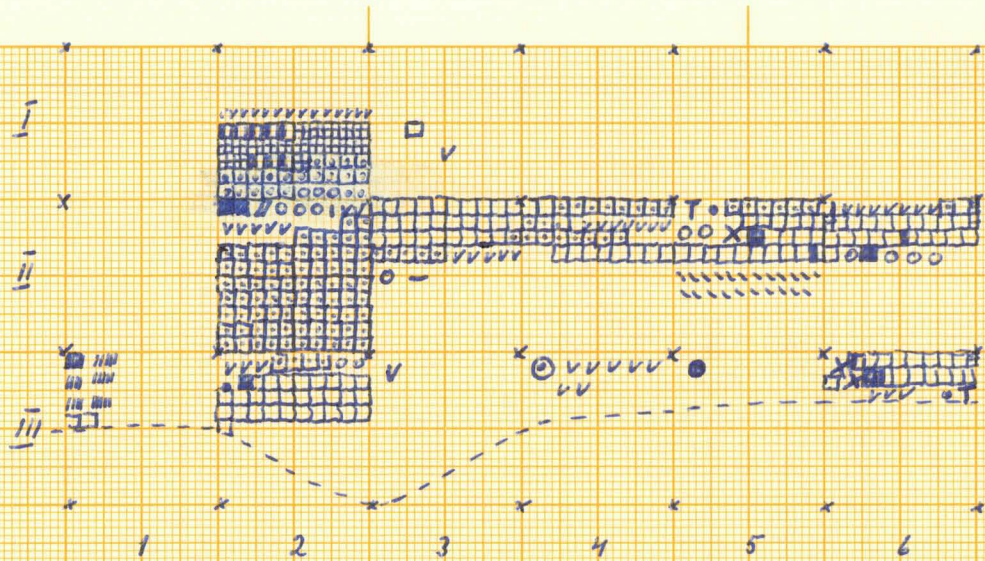
 hiekkaa

 palomaata

 nokimaata

Pihtipudas, Pohjoisniemi, Majakaarre
 Löydösten levinneisyys.

Merkkien selitykset

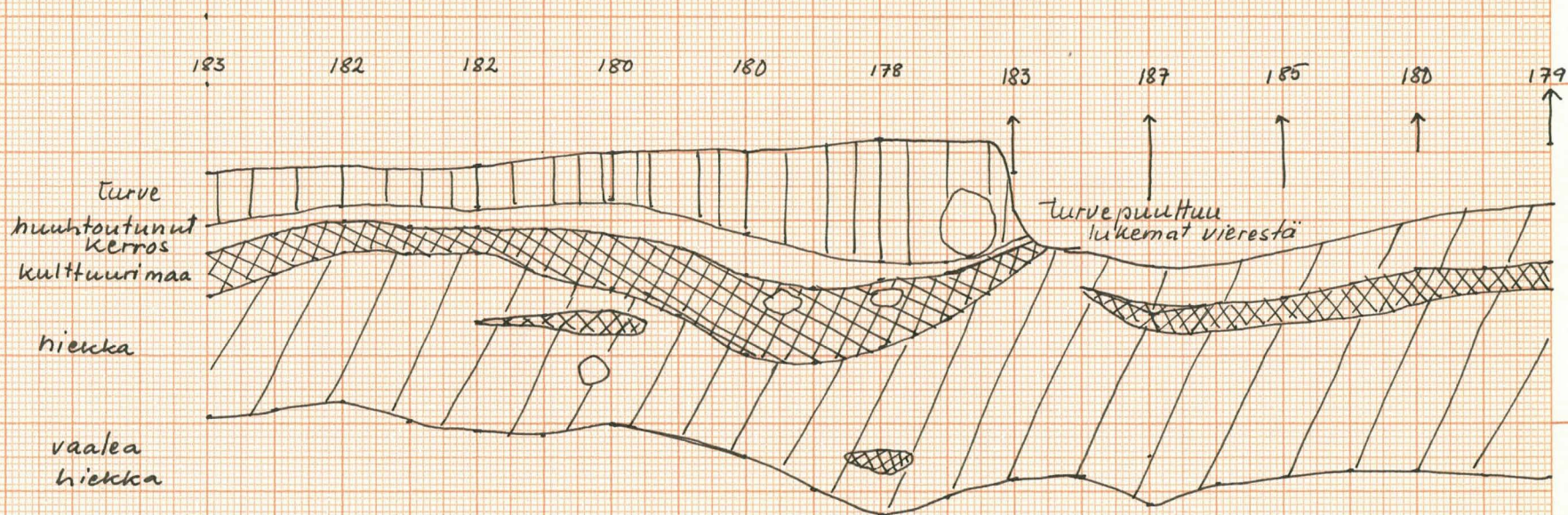
- = luvesineen katkelma
- = luun kappale
- ▣ = palanut luunsiru
- = siera, hioin
- = rautaa
- ∨ = limsiöiskennäinen
- = luvesine
- ▧ = karttu
- I = saviestianpala
- = kvartsiittia
- T = rautanaula
- X = sarviesine
- ∖ = pikeä
- ▨ = tuohikoko
- ⊙ = rautainen nuolenkärki
- = puukon kahva

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

PROFIILI RUUTLIJEN I:1 ja I:2 VÄLILTÄ

MK 1:10 KP 141

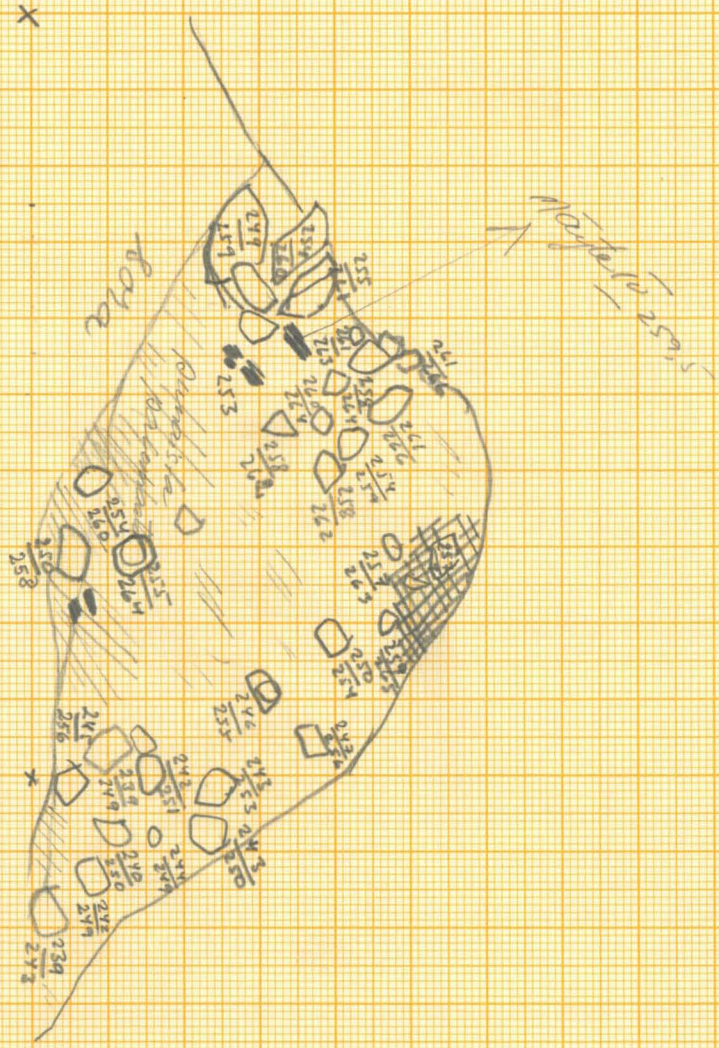
piirtäjä Piirjo Dahlbom
kopioinut

Piitipudas Pohjoisniemi Kumpulainen 1964

1-1

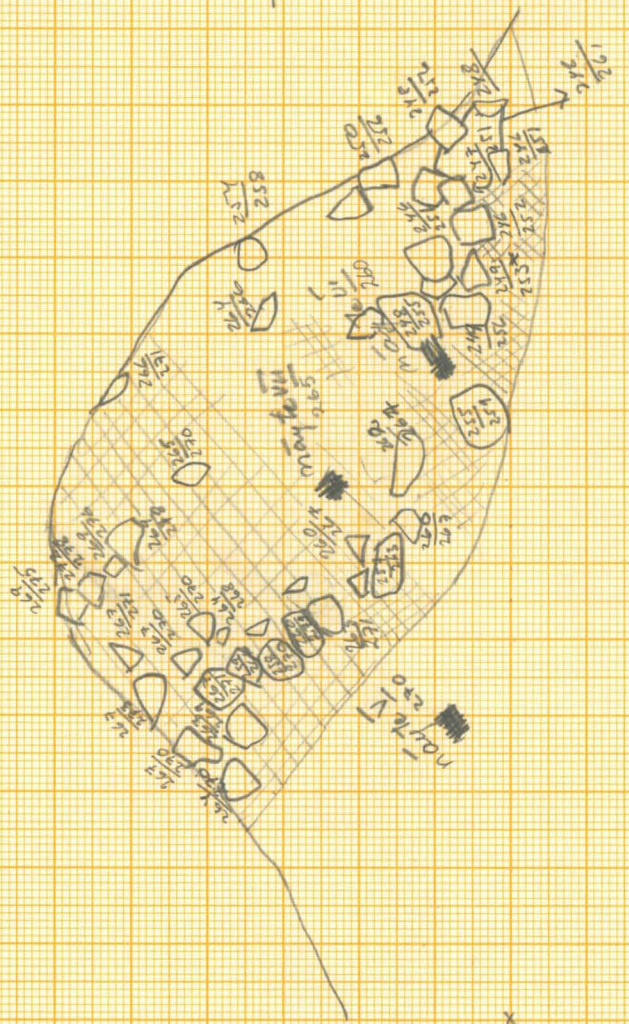
MK 1:20 KP 141 Piijo Dahlbom
 { II keskus
 I: 2

I
 2
 3
 II

Pintipudas Pohjoisniemi Kumpulainen 1964

MK 1:20
III Kerros
Kp 14/1
Pirjo Dahlbom

A. 4. (210x297 mm.)

Oy Wulff Ab N:o 106

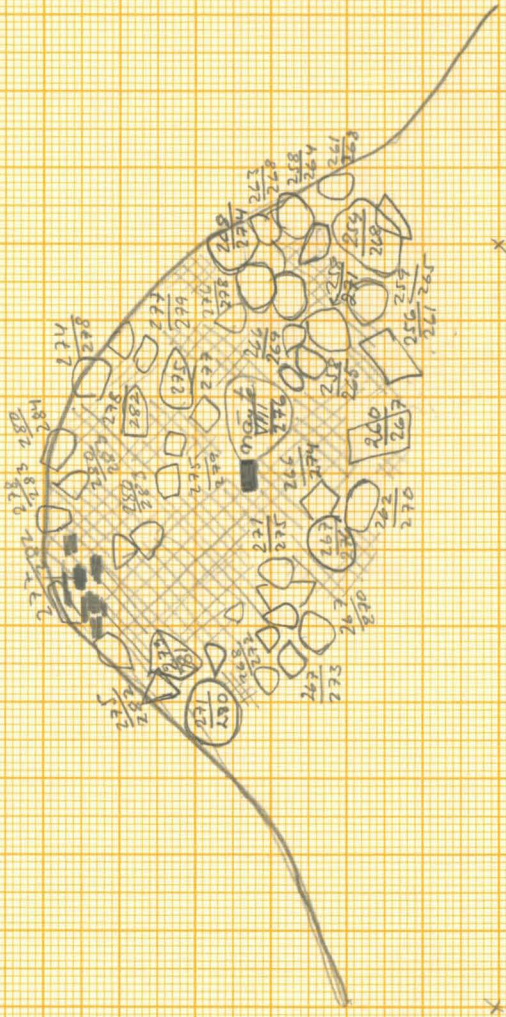
I

I

II

Pihtipudas Pohjoisniemi Kumpulainen 1964
 piirt. Piijo Dahlbom KP 141 MK 11:20
 IV Keros

A. 4. (210x297 mm)

3

2

1

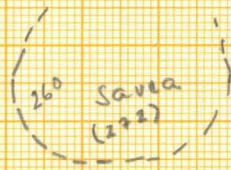
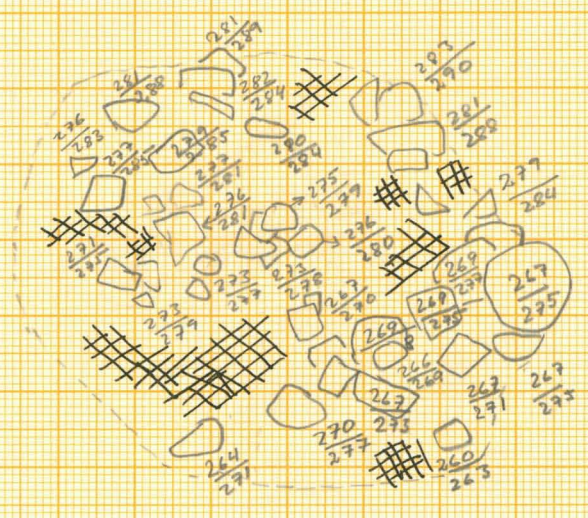
I-I

II

Oy Wolff Ab N:o 106

Liite 16.

I

1

2

3

II

Rihtipudas Pohjoisniemi Kumpulainen 1964

V kerron I:2 MK 1:20 KP 141

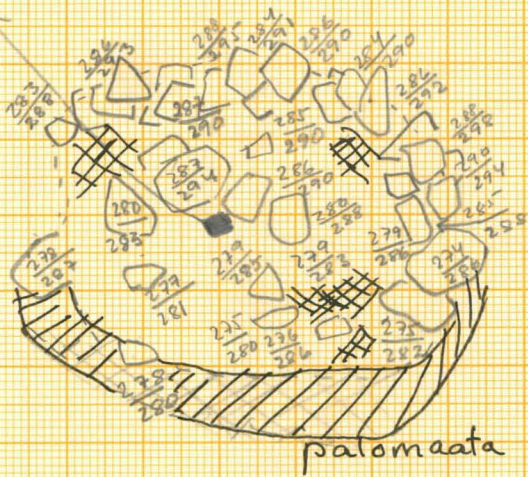
piirt. Pirjo Dahlbom

Liite 16. V. Lehon kairu.

Liittyy V-Luonon karv.kort.

I-I

Näyte IX 986

palomaata

1

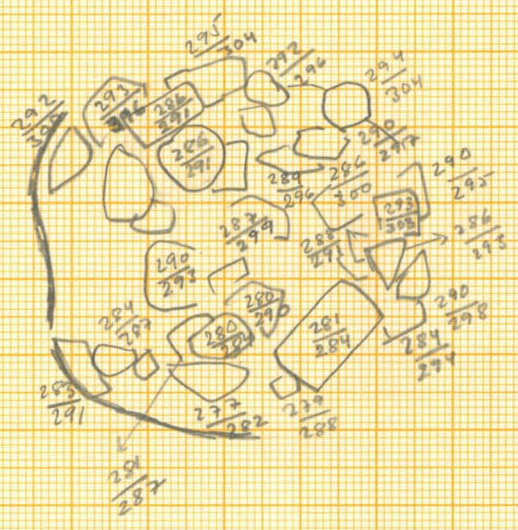
2

3

Pintipudas Pohjoisniemi Kumpulainen 1964
MK 1:20 KP 141 VI kerros

piirt. Piija Dahlbom

Liite 17.

+

*

1

2

3

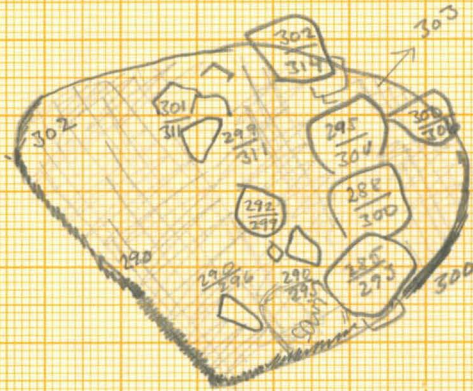
Pohjipudas Pohjoisniemi Numputainen 1964
 MK 1520 KP 141
 piirt. Piiro Dahlbom
 VII Kerros+

+

I

II

Liite 19.

I

x

x

1

2

3

II

Pihtipudas Pohjoiskiemi Kumpulainen 1964
 MKI:20 KP 141
 piirt. Piejo Dahlbom

VIII kerron

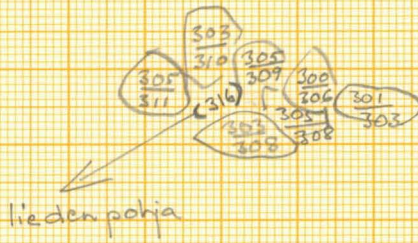
+

+

III

Liitty V. Luken
 Kaiu-kort.

Litte 20.

I

1

2

3

II

Pintipudas Ponjoaniemi Kumpulainen 1964

MK 1:20 KA 141

piirt. Pirjo Dahlbom

Kerros IX

III

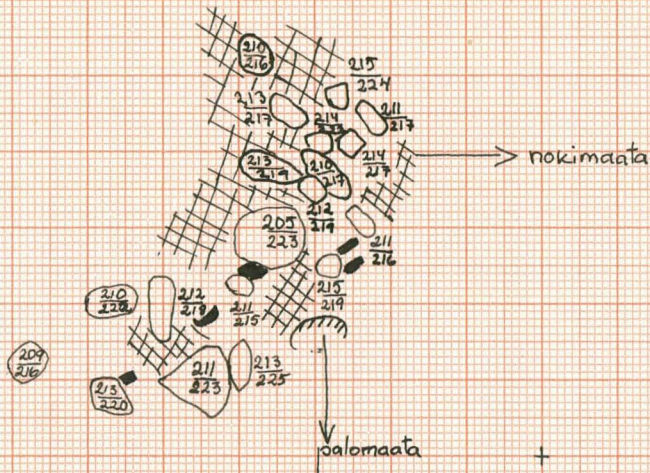
Litthy Vahon
kaivokset.

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141

piirtänyt ja kopioinut Pirjo Dahlbom

I kerros

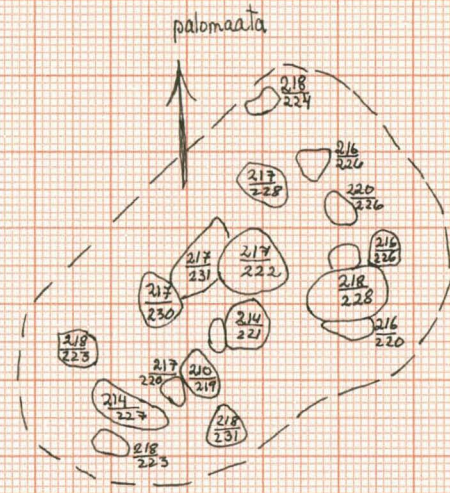

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141

piirtänyt ja kopioinut Pajo Lahtton

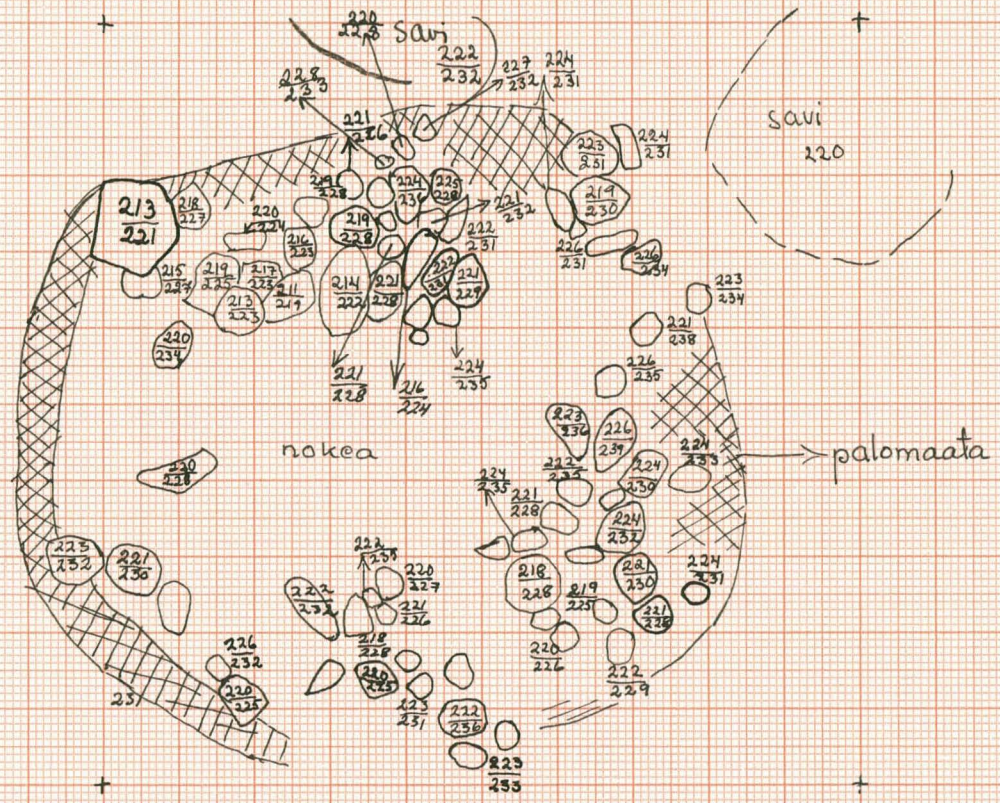
II kerros

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141
III kerros

piirtänyt ja kopioinut *Piirjo Dahlbom*

6

5

4

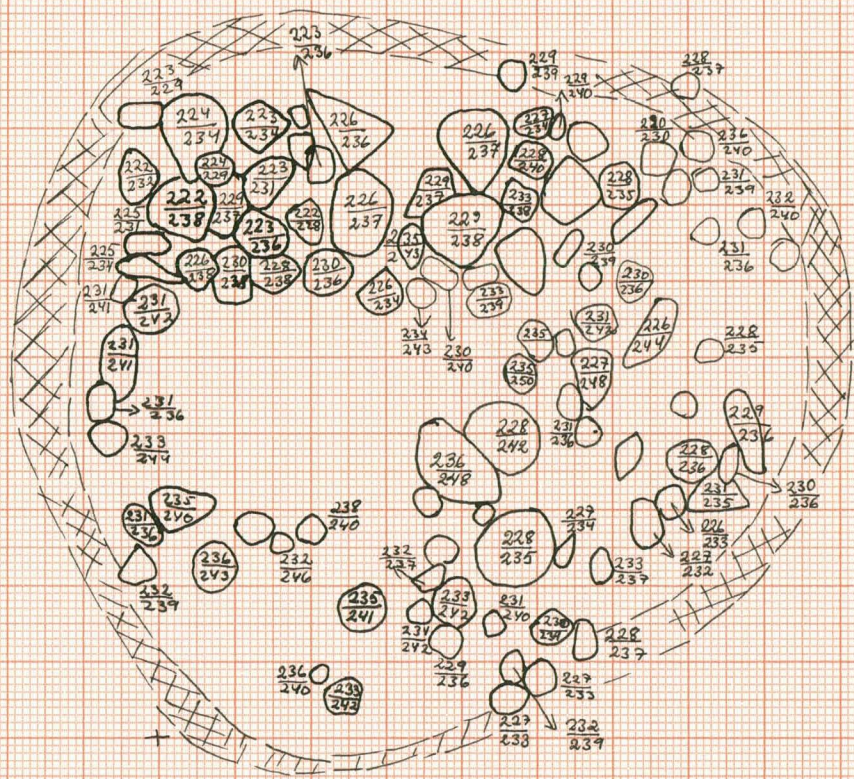
III

II

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141
IV keros

piirustaus ja kopioimut Piijo Dahlbom

6

5

4

IV

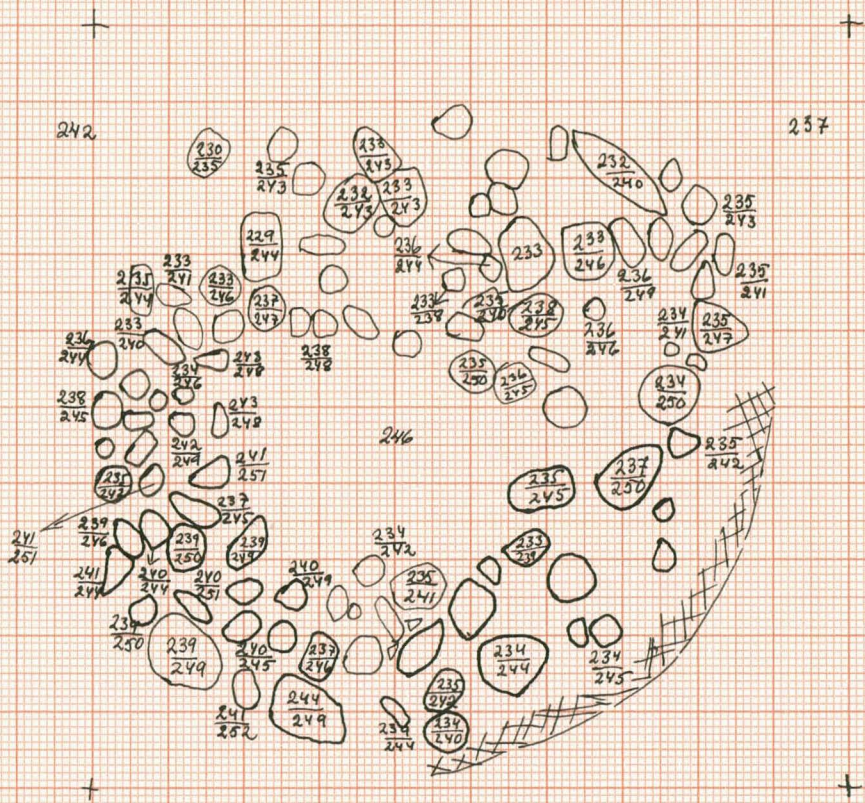
III

II

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141
V kerros

piirustus ja kopioimut Pirjo Dahlbom

6

5

4

///

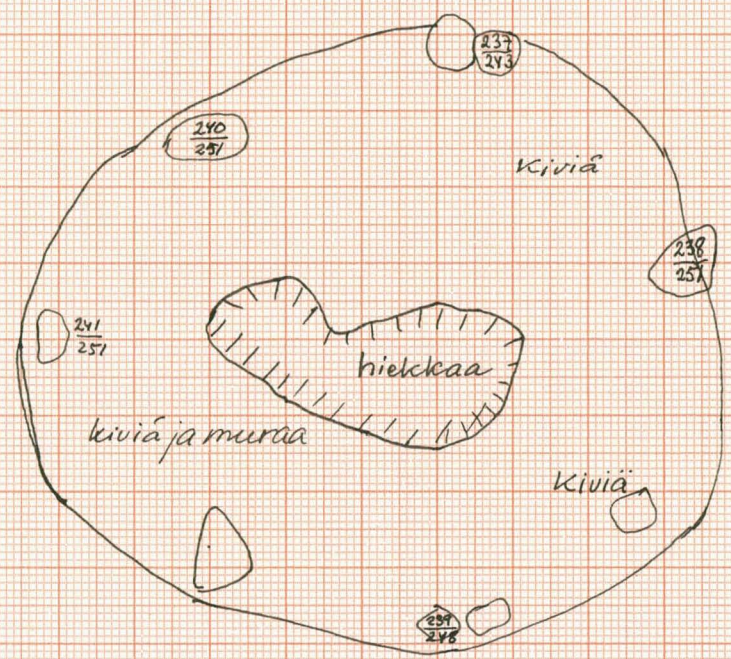
///

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 1411

piirtänyt ja kopioinut Piijo Dahlbom

VI kerros

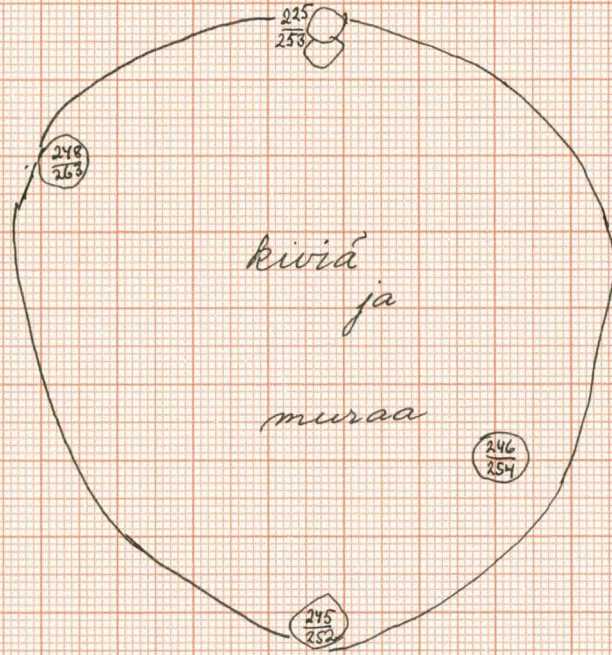
PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MU 1:20
KP 141

piirtänyt ja kopioinut Piirjo Dahlbom

VII kerros

+ +

6

5

4

II

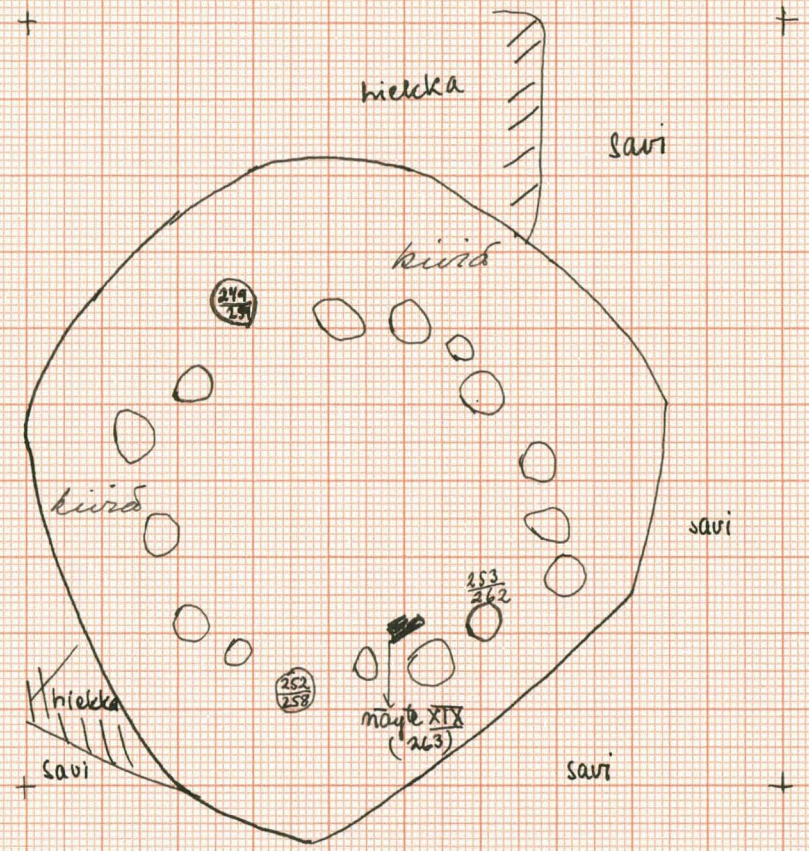
III

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141

piirränyt ja kopioinut *Prijo Dahlbom*

VIII kerrros

6

5

4

III

II

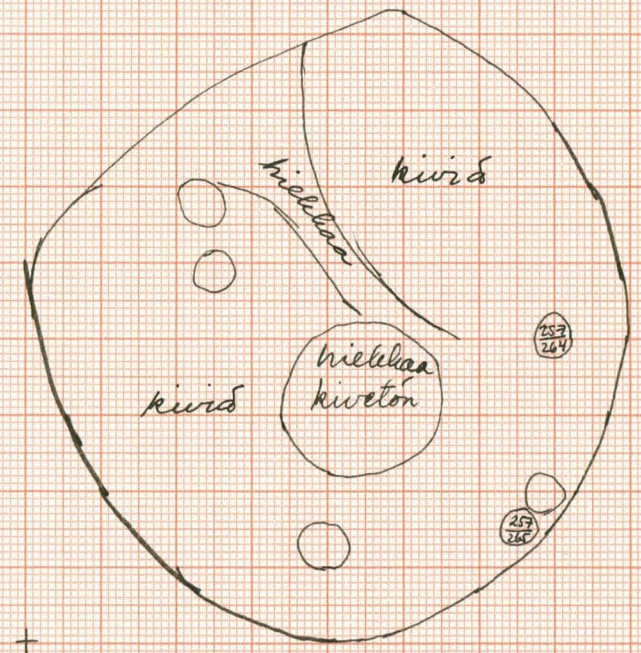
PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141

piirtänyt ja kopioinut Pirjo Dahlbom

IX kerros

+ +

6

5

4

III

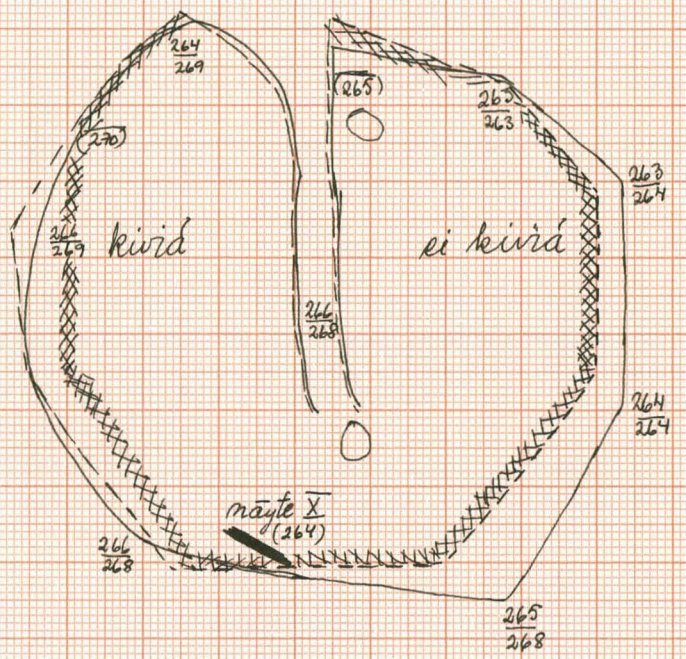
II

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141

piirtänyt ja kopsoinut Pirjo Laubbom

- X kerron = _____
- XI kerron = - - - - - +
- XI kerroksen palomaan raja = - - - - -
- XI " " mäkimaan raja = xxxxxxx

6

5

4

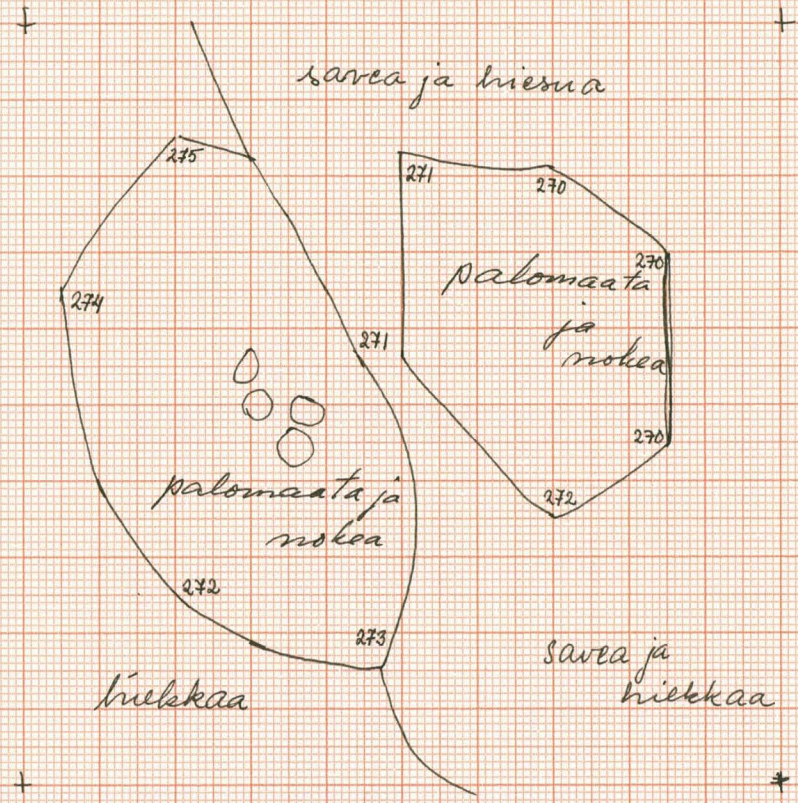
III

II

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MU 1:20
KP 141
XII kerros

piirtänyt ja kopioinut Pijo Dahlbom

PIHTIPUOLAS PÖHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20
KP 141

piirustukset ja kopioinnut Piirjo Dahlbom

XIII kersas

+

+

hiekkaa

savua ja

liettä

hiekkaa

+

+

6

5

4

III

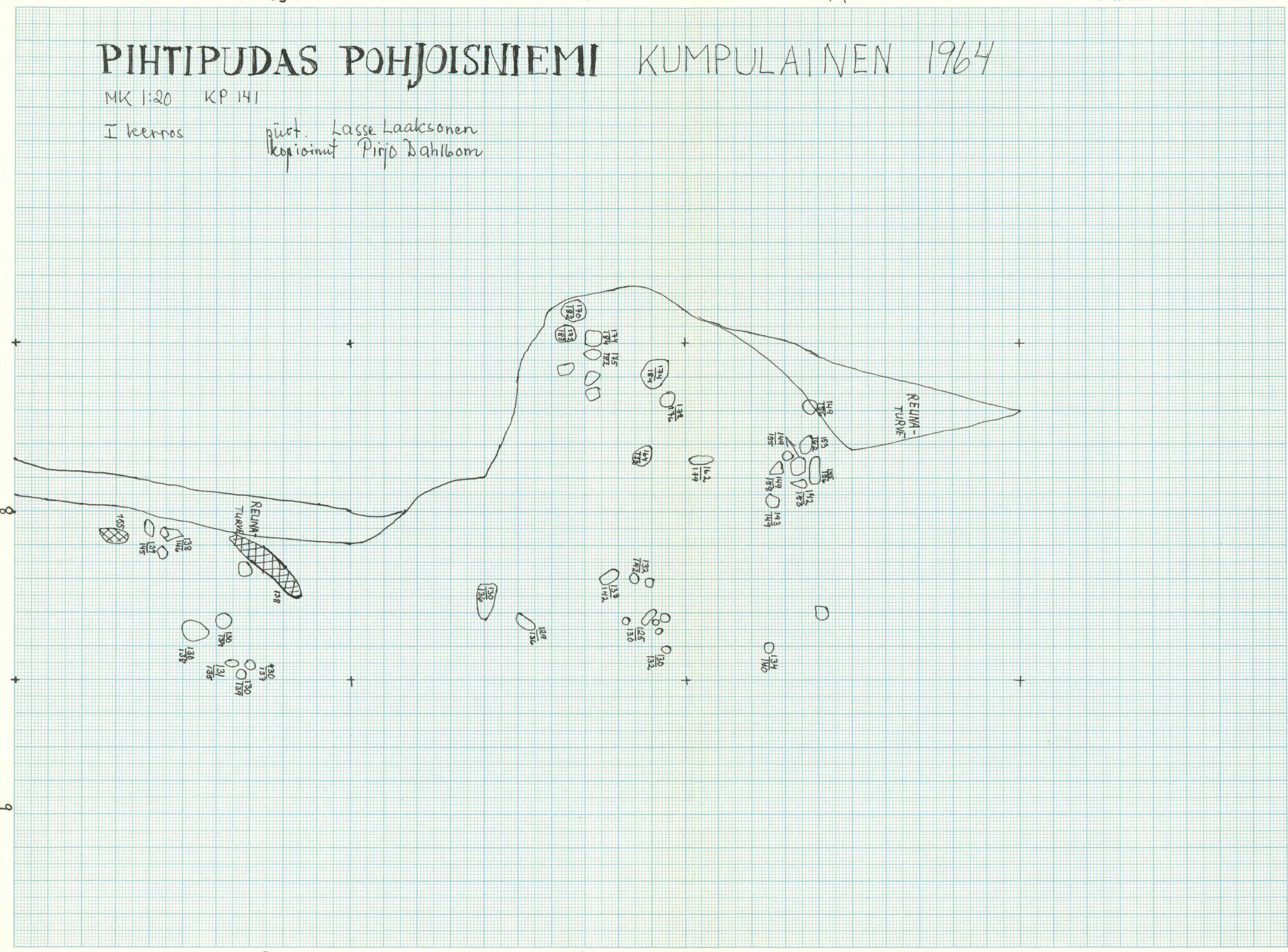
II

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20 KP 141

I kerros

piirt. Lasse Laaksonen
kopioinut Pirjo Dahlbom

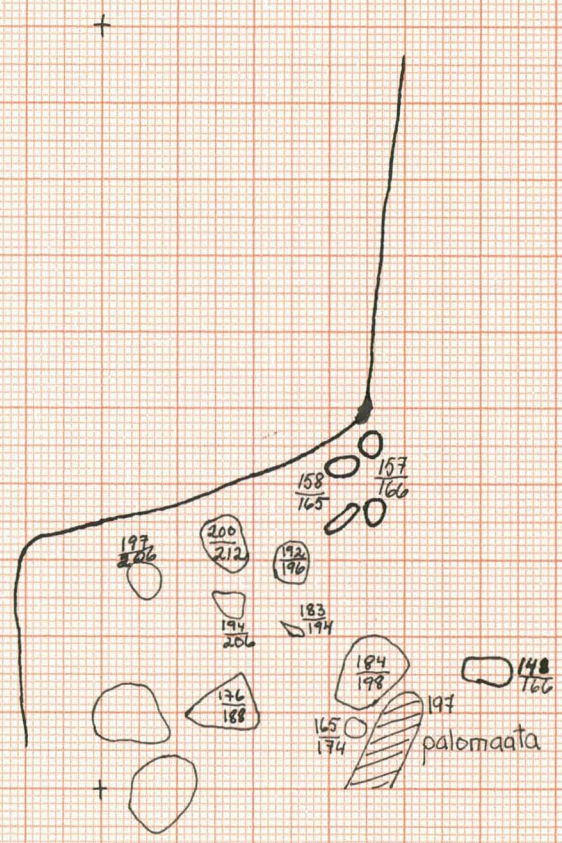
PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

MK 1:20 KP 141

II kerros

piirt. Lasse Laaksonen
kopioinut Pirjo Dahlbom

F

8

9

D

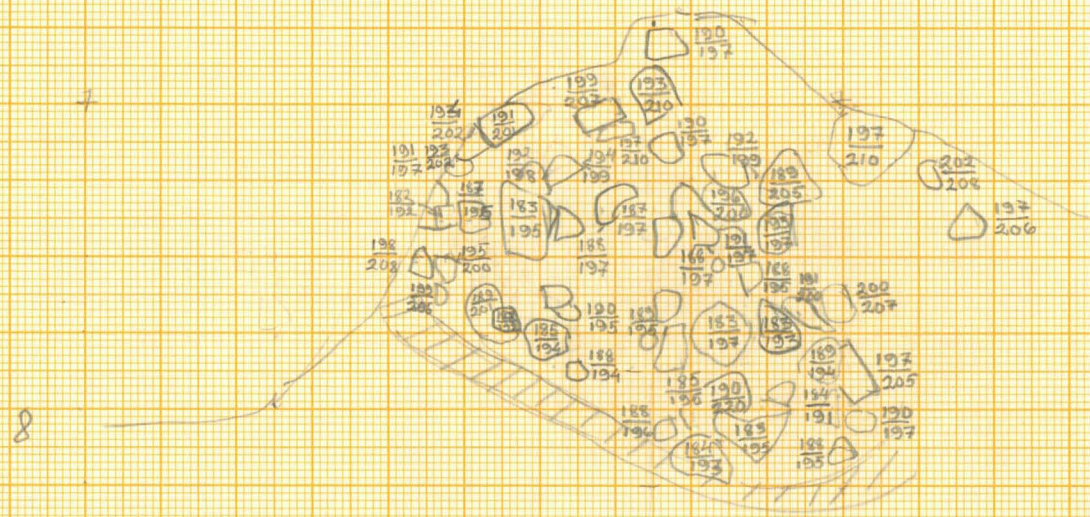
PIHTIDUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

PIHT. lause laaksumin

II KERROS

MK 1:20

KP 141

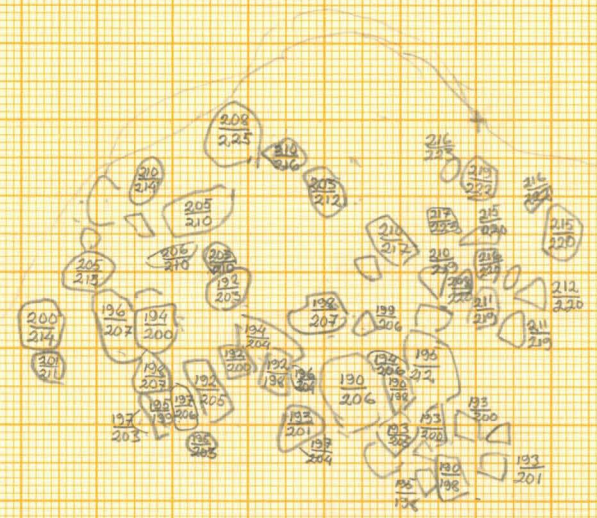

C

D

E

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964
 PIIRT. Jasse Laaksonen
 III kerros MK 1:20 KP 141

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964
 PIIRT. Jasse Jankari KP 141 MK 1:20
 IV kerros

8

C

D

E

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964
 PIIRT. Jasse Laaksonen KD 141 MK 1:20
 V korras

8

C

D

E

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

PIIRT. Lasse Jokelanin KP. 141 MK 1:20

VI kerros

8

C

D

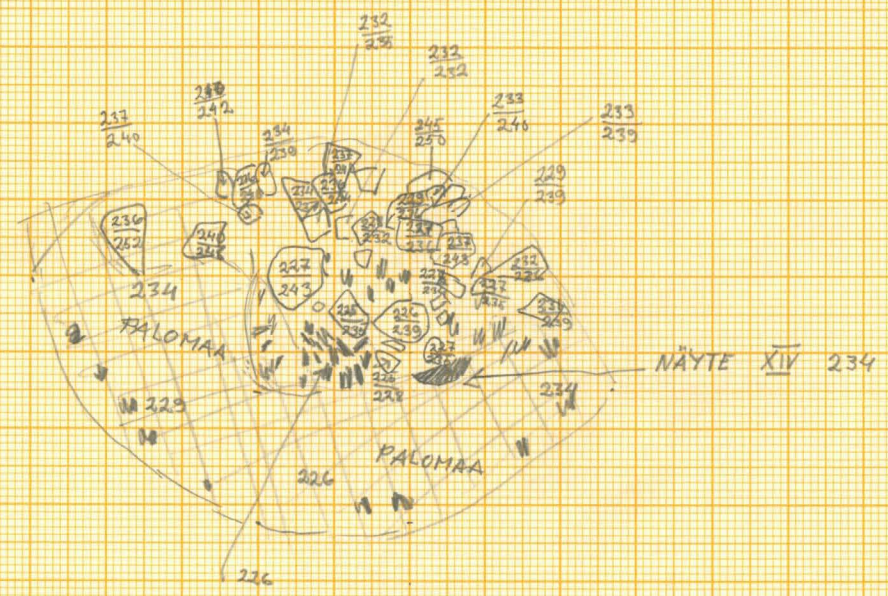
E

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

PIIRT. Jasse Laaksanen

KP. 141 MK 1:20

VII kerros

8

C

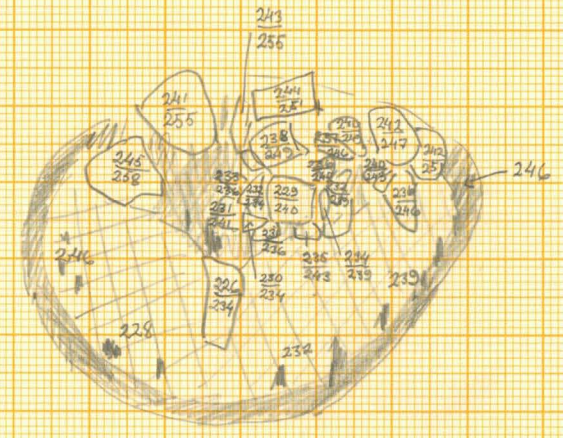
D

E

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

PIIRT Lasse Laaksonen KP. 141 MK 1.20

VIII kerros

8

C

D

E

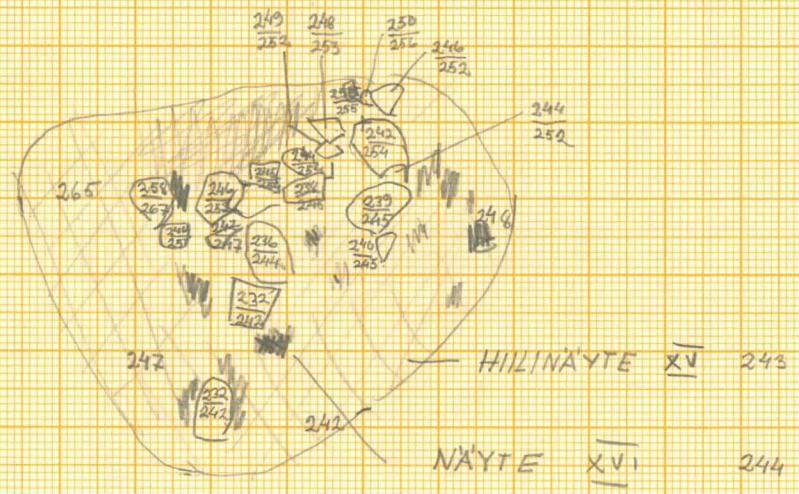
PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964

PIIRT. *Assa Jaakkonen*

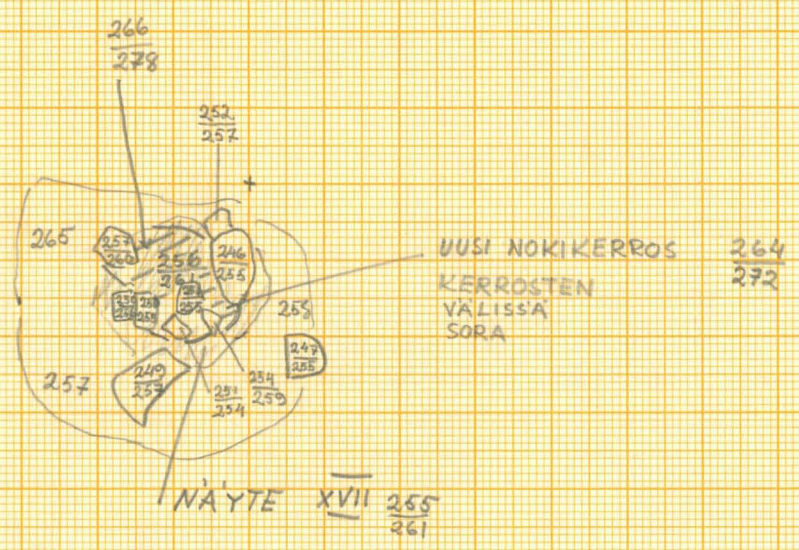
KP 141

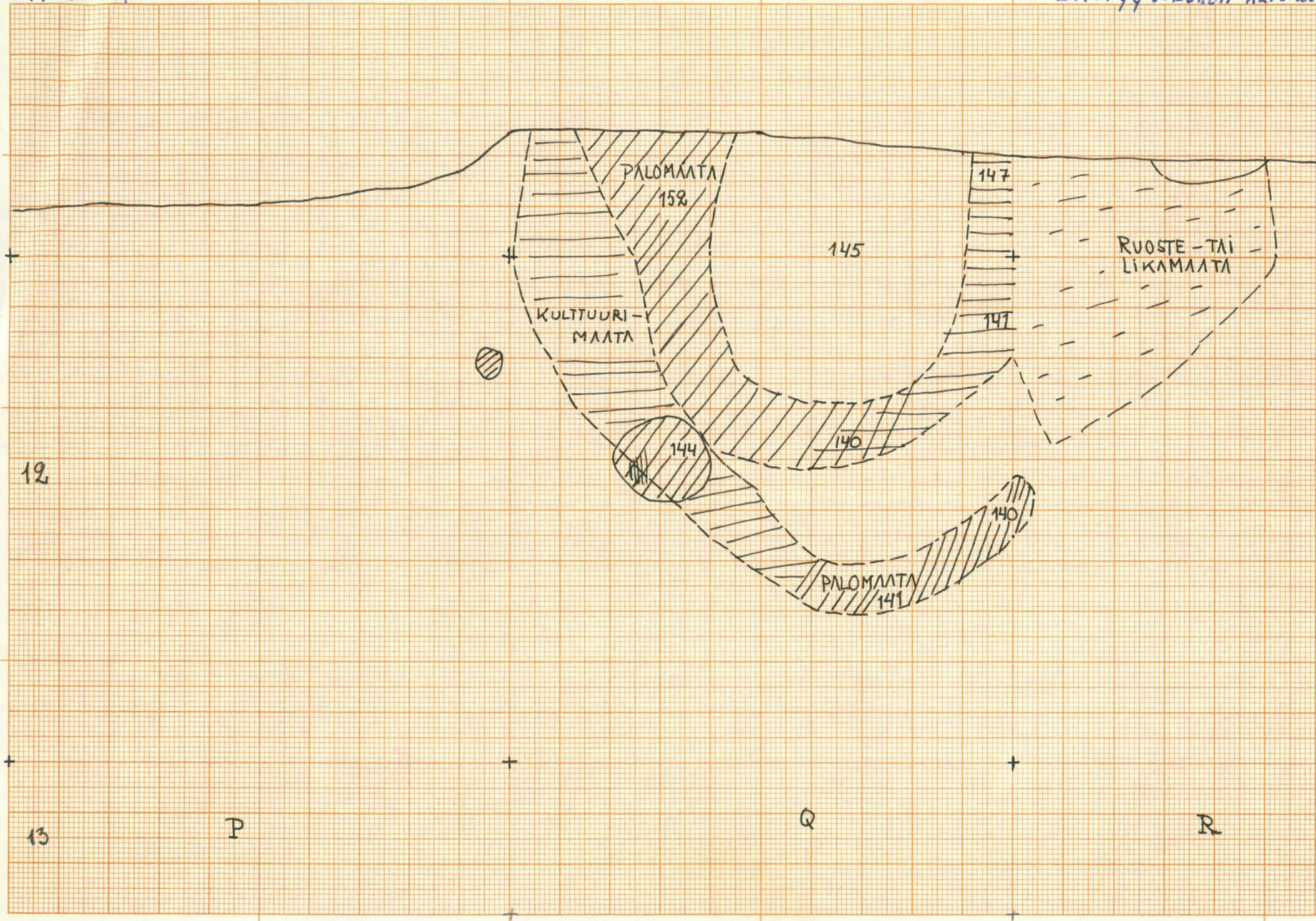
MK 1:20

IX kerros

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI KUMPULAINEN 1964
 PIIRT Jasse Jaaksonen KP 141 MK 1:20
 X kerros

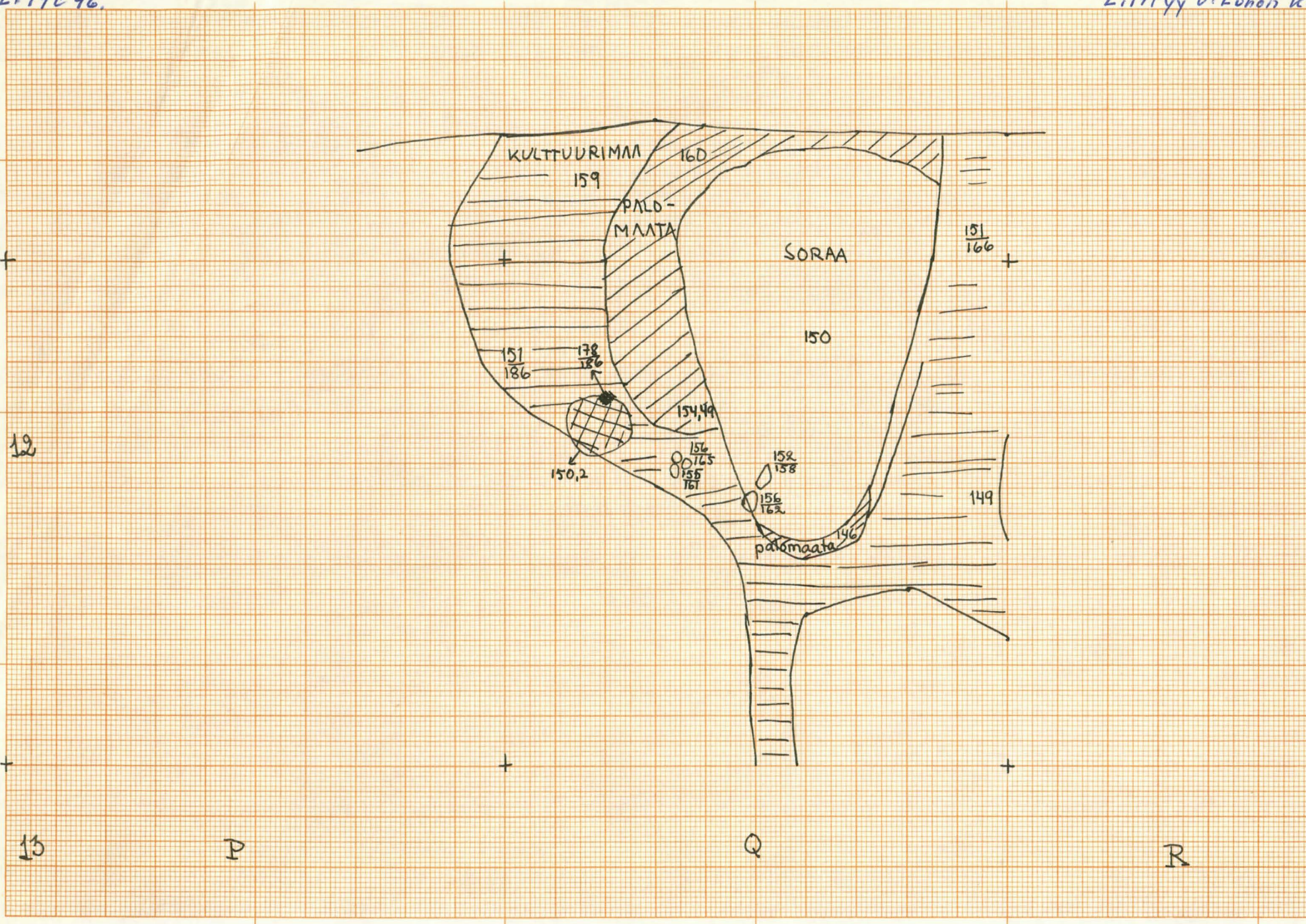
MK 1:20
 KP 141

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI
 KUMPULAINEN
 1964

piirt. Lasse Laaksanen
 kopioinut Pirjo Dahlbom

I karto

MUK 1:90
 KP III

PIHTIPUDAS POHJOISNIEMI
 KUMFULAINEN
 1964
 piirtänyt Lasse Laaksanen
 kopioinut Pirjo Dahlbom

II kerron

F.30325

Filmi d.

Kuva 44. Kaivausalue puolelta, valokuvattu pohjoispuolelta.

F.30326

Filmi e

Kuva 45. Matalaa kivettyä pinnusta A-I: 10-11 tuultaan. Neiti Piyo Dahlborn kartoittaa; kaivamassa omm. miiti Poine.

F. 30327

Kuva 46. Kaivaus käynnissä ruudusta
Ä-Ö:21.

F. 30328

Kuva 47. Kaivaus käynnissä ruudusta
Ä-Ö:21.

F. 30329

Kuva 48. I kivi kerä ruudusta
Ä-Ö:21

F. 30330

Kuva 49. Kaivaus ruudusta 18.

F. 30331

Kuva 50. Kaivausalue pitällynä.

F. 30282

Kuva 1. Kaivaus alkaa. Valokuvattu
etelä puolelta.

F. 30283

Kuva 2. Kaivaus alkaa. Valokuvattu
lounaasta.

F. 30284

Kuva 3. Kaivaus alkamassa. Hiidela-
kuopan reunalla ollut kivetty
tuhkinen muuttanut laudoille
korkin murene estämiseksi. Tuhi-
nien suuruus $I:2$ kohdalla.
Valokuvattu pohjoisesta.

F. 30285

Kuva 4. Tuuhinien profiili hiidela-
kuopan reunalla, suhdessa
 $I:2$.

F.30290

kuva 9.

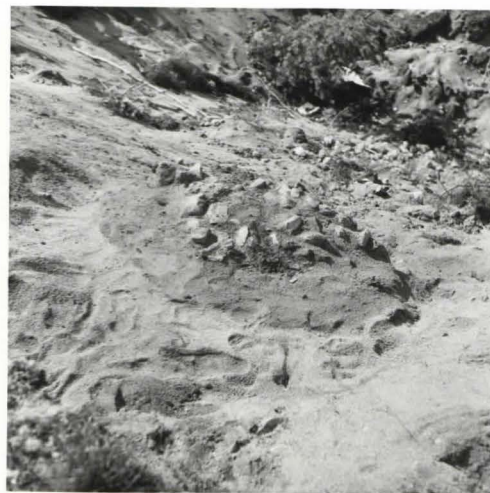
F.30291

kuva 10.

F.30292

kuva 11.

F.30293

kuva 12.

30286

F.30287

Kuva 5. Turbiinijan profiili hieltäkuopan
seuralta raudussa 1:2.

Kuva 6. Turbiinijan profiili raudussa
1:2.

30288

F.30289

Kuva 7. Turbiinija raudussa 1:2, I-
kerros.

Kuva 8. Turbiinija raudussa 1:2

F.30294

Kuva 13.

F.30295

Kuva 14.

F.30296

Kuva 15.

F.30297

Kuva 16.

F.30298

Kuva 17.

F.30299

Kuva 18.

F.30300

Kuva 19.

F.30301

Kuva 20.

F. 30302

kuva 21.

F. 30303

kuva 22.

F. 30304

kuva 23.

F. 30305

kuva 24.

F.30306
kuva 25.

F.30307
kuva 26.

F.30308
kuva 27.

F.30309
kuva 28.

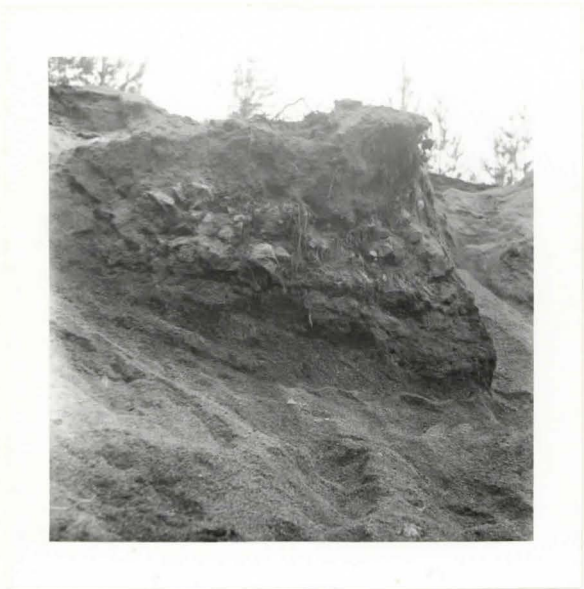

F.30311

kuva 30.

F.30310

kuva 29.

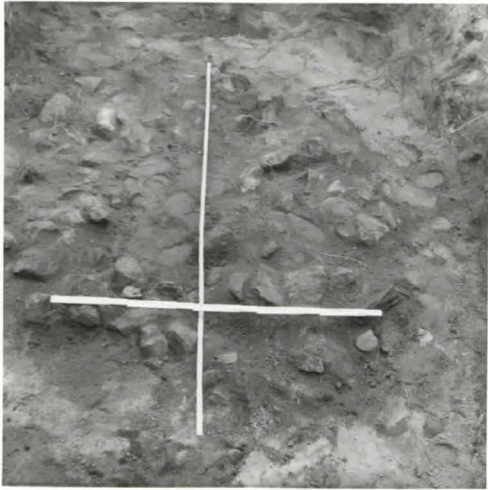
F.30312

kuva 31.

F.30313

kuva 32.

F.30314
kuva 33.

F.30315
kuva 34.

F.30316
kuva 35.

F.30317
kuva 36.

F. 30318

kuva 37.

F. 30319

kuva 38.

F. 30320

kuva 39.

F. 30321

kuva 40.

F.30322

kuva 41.

F.30323

kuva 42.

F.30324

kuva 43. kaivausalueella piilottään.